

Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi: roditeljska motivacija i iskustvo

Janković, Adriana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:885594>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Adriana Janković

**Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi:
roditeljska motivacija i iskustvo**

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi:
roditeljska motivacija i iskustvo

Diplomski rad

Studentica:

Adriana Janković

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Rozana Petani

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Adriana Janković**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi: roditeljska motivacija i iskustvo** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. srpnja 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Usvajanje drugog jezika i učenje stranog jezika	3
2.1. Teorije o usvajanju jezika.....	4
2.2. Čimbenici u procesu usvajanja drugog i učenja stranog jezika.....	6
2.2.1. Obitelj.....	6
2.2.2. Vršnjaci	6
2.2.3. Motivacija za učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi	7
3. Engleski jezik u ranoj dobi	8
3.1. Helen Doron Early English	10
3.2. Dvojezičnost u ranoj dobi.....	12
4. Metodologija	14
4.1. Problem istraživanja	14
4.2. Cilj istraživanja	14
4.3. Zadaci istraživanja	14
4.4. Metoda i instrument istraživanja	14
4.5. Ispitanici istraživanja	15
4.6. Postupak istraživanja	21
4.7. Vrijeme i mjesto istraživanja	21
4.8. Obrada podataka.....	21
5. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja	22
5.1. Motivi upisa djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi.	22
5.2. Razlika motiva s obzirom na dob roditelja, spol, stručnu spremu i mjesto življenja.	25
5.2.1. S obzirom na dob	25
5.2.2. S obzirom na spol	29
5.2.3. S obzirom na stručnu spremu	32
5.2.4. S obzirom na mjesto življenja	36
5.3. Stavovi roditelja o dvojezičnosti.....	42
5.4. Zadovoljstvo roditelja programom ranog učenja engleskog jezika u koji je njihovo dijete uključeno.	44
5.5. Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog jezika u koji je njihovo dijete uključeno.	45
6. Zaključak.....	47

7. Popis literature.....	50
8. Popis tablica i popis slika	52
9. Prilog	53
Sažetak	58
Abstract	59

1. Uvod

U današnje vrijeme engleski jezik postao je sveprisutan u globaliziranom društvu, bilo gdje da se odvija komunikacija među ljudima ili gdje se događa razmjena informacija. Iz tog se razloga u odgojno obrazovnom sustavu, ali i u obiteljskom okruženju, točnije nad roditelje, postavlja pitanje pravodobnog početka učenja tako jednog svjetski bitnog stranog jezika. Upravo su učenici najranije dobi, tj. njihovi roditelji kao odlučujući u njihovim aktivnostima, glavni fokus ovog rada.

U sljedećim poglavljima govorit će se o motivima uključivanja djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi, roditeljskom iskustvu s istim programima, školama, tečajevima i sl., njihovim stavovima o dvojezičnosti te koja su zapravo njihova prvotna očekivanja od uključivanja djeteta u dodatni, vanškolski program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi. Također, isti motivi analizirani su prema sociodemografskim karakteristikama ispitanika (dob, spol, završeni obrazovni stupanj, veličina mjesta življenja) te međusobno uspoređeni kako bi se uvidjelo postoje li razlike s obzirom na iste karakteristike.

Naglasak u ovom istraživanju stavljen je na motivaciju za učenjem stranog jezika upravo zbog njene složenosti kao društveno-psihološke kategorije koja ima različito djelovanje na pojedinca, pa tako i na sam proces usvajanja i učenja jezika. Kroz teorijski dio govorit će se i o razlici između usvajanja drugog jezika u sredini gdje se taj jezik koristi na svakodnevnoj bazi, u prirodnoj sredini i bez formalne organizacije učenja te učenja drugog stranog jezika kad određeni jezik nije materinji niti se koristi u svakodnevnom životu, već se strukturirano uči u obliku pohađanja nekog tečaja, u školi stranih jezika i slično. U jednoj i drugoj situaciji ovladavanja drugim jezikom može doći do dvojezičnosti, što je fenomen o kojem će također biti riječi. Dvojezičnost generalno predstavlja sposobnost pojedinca, grupe ili naroda da koristi dva jezika bez vidljive razlike u sposobnosti komunikacije.

Uz motivaciju kao psihički proces koji je izuzetno bitan u novim situacijama i ustrajanju u učenju novih vještina, važni su i okolinski čimbenici djeteta u počecima njegovog učenja engleskog jezika. Ispočetka velik utjecaj na dijete mogu imati roditelji, vršnjaci i mediji, a kasnije taj utjecaj većinski preuzima učitelj stranog (engleskog) jezika i odnos koji stvori s učenikom te atmosfera koja prevladava u grupi.

Ova tema aktualna je za današnji svijet i pedagojsku praksu ne samo zbog engleskog jezika kao globalnog jezika, već i zbog sveprisutnih polemika pobornika i protivnika ranog učenja stranog jezika. Konkretni rezultati i nedvosmisleni savjeti na ovom polju pravodobnog učenja stranog jezika roditeljima bi uvelike olakšali odgoj djeteta u ranoj i predškolskoj dobi te pri odlučivanju o aktivnostima u koje će dijete u toj dobi uključivati.

2. Usvajanje drugog jezika i učenje stranog jezika

Krashen (1982) razlikuje usvajanje i učenje jezika, oko čega su vođene intenzivne rasprave 80-ih godina 20. st. Prebeg-Vilke (1991) očitito je sljedbenica te ideje pa tako u svojim djelima govori o istoj razlici između usvajanja drugog i učenja stranog jezika. Od tada su se ta dva procesa počela strogo razlikovati, no ipak Medved Krajnović (2010) navodi da danas to opet više nije prihvaćeno jer se vrlo često ta dva procesa odvijaju simultano. Zato, umjesto razdvajanja ta dva procesa u zasebne, Medved Krajnović (2010) radi podjelu okruženja u kojima dolazi do ovladavanja drugim jezikom, a ne učenja ili usvajanja. Pod pojmom ovladavanja se tada smatraju usvajanje drugog jezika, učenje stranog jezika i ovladavanje inim (drugim) jezikom.

Usvajanje stranog jezika je prema Medved Krajnović (2010) proces koji se odvija u prirodnom okruženju, ne obuhvaća kronološko učenje nego isključivo kontekstualno te naravno nije svjesno niti organizirano u obliku tečaja. Za razliku od usvajanja drugog jezika, učenje stranog jezika se odvija u instituciji i naglasak je na formalnom učenju. Ovladavanje inim jezikom je posebno okruženje učenja drugog jezika koje obuhvaća mješoviti kontekst, na primjer polazak tečaja i susretanje s drugim jezikom u svakodnevnom životu. Možemo zaključiti da je i oko ovog, kao i oko određivanja svega novog što se pojavljuje, dolazilo do oprečnih stavova i podjela. Problemi uvođenja prvog, pa tako i drugog stranog jezika u osnovnoškolski kurikulum pojavljivali su se i u hrvatskom školstvu. U 12 zagrebačkih osnovnih škola je po prvi puta uvedeno učenje engleskog/njemačkog/francuskog jezika u 1. razredu i to 1991./1992. šk. god (Bagarić, 2002). Zbog rezultata istraživačkih projekata i eksperimentalne nastave na pomolu 21. stoljeća, zaključeno je kako uvođenjem stranih jezika u nižim razredima osnovne škole, djeca ne gube ništa, već štoviše, pruža im se neponovljiva mogućnost da ga svladaju puno bolje ako ga (ih) uče od rane dobi (Petrović, 2002). To su, naravno, ona istraživanja koja su fokusirana na dugoročan rezultat, dakle longitudinalna. S druge strane, kratkoročna ispitivanja, tj. transverzalna, idu u korist učenika koji ne uče strani jezik od rane dobi, nego su nešto stariji i prođu kritični period. Tako se dobivaju naizgled oprečni rezultati u istraživanjima učenja stranog jezika (Mihaljević Djigunović, 2002). Kako god bilo, jedno je sigurno – usvajanje drugog jezika prirodnim putem i u prirodnoj sredini posebno od rane dobi, poticano situacijama i potrebama, dovodi do skoro stopostotne dvojezičnosti; dok se učenje stranog jezika odvija uglavnom neprirodnim putem, u nekoj vrsti institucije i većinom je formalno organizirano, a dvojezičnost jako ovisi o prirodnoj nadarenosti pojedinca (Prebeg-Vilke, 1991). Ipak, neki autori (Petrović, 1980; Lightbown,

1985 prema Prebeg-Vilke, 1991) smatraju da je učenje stranog jezika dobro kada god se započne, ako samo dijete ima dovoljno motivacije. Ako se možda i ne započne prije šeste godine (što se smatra idealnim zbog izbjegavanja stranog naglaska), dijete svejedno može doseći vrlo visoku komunikacijsku razinu stranog jezika ako ga i krene učiti kroz školsku dob, uz uvjet da je dovoljno motivirano i da je u učenju osiguran intenzitet i kontinuitet.

2.1. Teorije o usvajanju jezika

Teorije koje se odnose na usvajanje jezika, iako materinjeg, bitne su i za usvajanje drugog jezika, tj. učenje stranog jezika, jer se sve zasniva na lingvistici, psihologiji ili pak, prema nekim znanstvenicima, na društvenoj sredini u kojoj se govor djeteta ostvaruje. Bavljenje usvajanjem jezika kao fenomenom koji se pokušava objasniti raznim principima i idejama raznih autora, posebno je došlo do izražaja još početkom 20. st. i to djelovanjem i radom Jeana Piageta. Jedan od velikih doprinosa je podjela djetetovog razvoja na faze koje uključuju: senzomotoričku fazu (od rođenja do 18 mjeseci), predoperacijsku fazu (od 18 mjeseci do 7 godina), fazu konkretnih operacija (od 7 do 11 godina) i fazu formalnih operacija (od 11 godina nadalje). Pomoću tih faza Piaget želi pokazati kako djetetova inteligencija i sposobnost za usvajanje jezika i razvoj govora postoje od samog rođenja i prije nego što ono progovori, samo se manifestira na drugačije načine u svakoj pojedinoj fazi. Prema Piagetu, prvobitan je govor djeteta egocentričan, zato što dijete ne shvaća da su tuđi pogledi, mišljenja i potrebe drugačije od njegovih. Ta je spoznaja, uz mnoge njegove druge doprinose, vrlo bitna za daljnje rasprave o usvajanju jezika. Budući da je, prema Piagetu, dječji govor prije sedme godine života egocentričan, dakle dijete ne razmišlja o jeziku, nego vidi samo sličnosti i koristi ga za ispunjavanje svojih potreba (Dudaš, 2002), takvoj djeci u korist idu i fonetske vježbe, tj. učenje recitacija na stranom jeziku, tim više jer su odrasli većinom zadivljeni dječjom sposobnošću da reproduciraju strani jezik. Kako je jezična sposobnost urođena, to ide u prilog i onima manje kompetentnima i sramežljivima (Vrhovac, 2002).

Lav Vygotsky je kronološki sljedeći znanstvenik koji je, naravno, kako to uvijek biva u raspravama novih principa i još znanstveno nepostavljenih fenomena, bio oprečan Piagetu u pojedinim postavkama. Iako je prihvatio Piagetovu tezu o egocentričnom dječjem govoru, ipak je njegovu funkciju drugačije objasnio. Vygotsky tako smatra da je primarna funkcija govora socijalna na način da ga se koristi primarno za priopćavanje (Prebeg-Vilke, 1991).

Nadalje, kao i sve u biheviorizmu, B. F. Skinner je i usvajanje jezika, tj. govor pokušao objasniti pomoću uvjetovanih refleksa. U slučaju učenja jezika, poticaj je djetetov iskaz, koji zatim postiže određeni rezultat, što predstavlja potkrepljenje, bilo pozitivno ili negativno. Ipak, postoje mnoge poteškoće prilikom objašnjavanja usvajanja jezika pomoću biheviorističke teorije, pa se najčešće doprinos iste teorije prihvaća samo u liječenju govornih anomalija u djetinjstvu (Prebeg-Vilke, 1991).

Noam Chomsky dijete smatra rođenim lingvistom, koje u sebi već ima izvor znanja o strukturi vlastitog jezika, tj. svako dijete posjeduje jezičnu kompetenciju. Također, Chomsky tvrdi kako svako dijete u sebi ima takozvani LAD (*Language Acquisition Device*¹) ili generator jezika, što djetetu pruža urođenu sposobnost za jezik. Ono što se Chomskovoj teoriji zamjera jest nedovoljno pažnje koju je posvetio uvjetima okoline i utjecaj koji ta okolina također mora imati na usvajanje jezika (Prebeg-Vilke, 1991).

Eric Heinz Lenneberg je znanstvenik koji se, između ostalog, bavio i usvajanjem jezika, no najviše je pažnje posvetio povezivanju stupnja jezičnog razvoja djeteta s biološkim faktorima. Lenneberg tako dob između 18 mjeseci starosti i puberteta smatra kritičnim periodom za usvajanje jezika, što bi značilo da oni koji tada ne usvoje neki jezik ili više njih, kasnije će otežano usvajati iste. Učenje jezika nakon puberteta je zato otežano i razlikuje se od učenja prije kritičnog perioda ili tijekom njega (Lenneberg, 1968 prema Prebeg-Vilke, 1991).

Michael Long je lingvist koji također smatra da pri usvajanju bilo kojeg jezika postoje određeni biološki faktori koji bitno utječu na uspješnost usvajanja. Tako govori o postojanju osjetljivog perioda za učenje jezika, sličnog kritičnom periodu Lenneberga, no manje rigoroznom. U osjetljivim periodima, učenje jezika je uspješno, a poslije njih ono postaje nepravilno i nepotpuno. Postoje jaka i slabija verzija hipoteza kritičnog perioda, prema kojima su određene (ne)uspješnosti usvajanja jezika nakon određene dobi. Prema jakoj hipotezi kritičnog perioda, usvajanje jezika je nemoguće ako dijete nije izloženo tom jeziku do trinaeste godine života, dok slaba hipoteza kritičnog perioda omogućava usvajanje jezika i nakon te dobi, ali bez dostizanja razine jezika uobičajene za izvornog govornika tog istog jezika. Postoje mnogi slučajevi nesretne djece kroz povijest koji potvrđuju ovu hipotezu kritičnog perioda (na primjer djeca poput Genie, Kaspar, Izabel). Isto tako, na temelju slučajeva te djece potvrđeno je da dijete što je mlađe, to je sposobnije usvojiti veću količinu

¹ eng. LAD (language acquisition device) je urođena sposobnost za učenje jezika

jezika, što govori u prilog ranom učenju jezika, naravno, ne samo materinjeg nego i drugog i jezika općenito (Prebeg-Vilke, 1991).

2.2. Čimbenici u procesu usvajanja drugog i učenja stranog jezika

2.2.1. Obitelj

Roditelji su bez ikakve sumnje djetetova primarna obitelj, što im daje potpuno pravo da odlučuju o svim aspektima života svog djeteta pogotovo u ranoj i predškolskoj dobi pa sve do puberteta. Širenjem svijesti o važnosti odgoja i obrazovanja djeteta i stimulacije njegovog razvoja, u današnje se vrijeme pred roditelje postavlja velik izazov – kako odabrati što je, u kojoj mjeri i u kojoj točno dobi najbitnije i optimalno za razvoj njihovog djeteta. Pred cijelu se obitelj tako na neki način nameću razne potencijalne pogodnosti koje djetetu mogu biti pružene za njegov razvoj poput raznih sportova, umjetničkih aktivnosti, grupa usmjerenih na razvoj kognitivnih sposobnosti, a među kojima je i učenje stranog jezika (Baždarić, 2015). To je ono što svakom roditelju koji za svoje dijete želi samo najbolje, zasigurno u nekom trenutku zadaje previranja i dvojbe, što se također odražava na odabir aktivnosti kojima će se dijete baviti u ranoj i predškolskoj dobi, ako i ikojima. Pojavom globalizacije društva, sve je izraženija potreba da se dijete od najranije dobi počne pripremati na takav globalizirani svijet koji ga očekuje. Uz globalizaciju, neizostavna je i tečnost u barem jednom svjetskom jeziku i to najčešće engleskom jeziku, budući da je to trenutno jezik informacijskog društva.

2.2.2. Vršnjaci

Djeca rane dobi su također vrlo često okružena svojim vršnjacima, bilo to u vrtićkim ustanovama, druženju s rođacima, drugom djecom u susjedstvu, parku, igraonicama ili pak jednostavno čak i ako su samo izloženi medijima gdje mogu vidjeti svoje vršnjake koji ponekad pričaju jezik različit od njihovog materinjeg (npr. hrvatska sinkronizirana verzija crtića *Dora istražuje* ponekad koristi engleske izraze, isto tako engleska verzija crtića *Dora the Explorer* koristi španjolske izraze). Djeca do 6 godina generalno nemaju razloga pokazivati interes za učenje jezika koji im nije od koristi, ali ako se nađu među drugom djecom koja pričaju neki drugi jezik, velika je vjerojatnost da će i oni htjeti znati sporazumjeti se na stranom jeziku, pogotovo ako vide da pozitivno djeluje na odrasle. Vrhovac (2002) također potvrđuje da dijete samo po sebi generalno nije motivirano za učenje stranog jezika, osim ako mu je prijeko potreban za sporazumijevanje u sredini u kojoj živi, no tad bismo mogli govoriti o učenju drugog, a ne stranog jezika, ukoliko je taj jezik, na primjer, drugi

službeni jezik neke države. Upravo iz razloga što su oni najbliži i primarni kontakt djeteta, najveći utjecaj na rano učenje stranog jezika imaju vršnjaci i roditelji, no na kraju krajeva, ako je dijete mlađe, konačnu odluku o bilo kakvim aktivnostima, pa tako i učenju stranog (engleskog) jezika u ranoj dobi, donijet će roditelj, koji naposljetku mora i organizirati pohađanje tečaja i financijski i vremenski.

2.2.3. Motivacija za učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

Motivacija kao takva vrlo je složena društveno-psihološka kategorija koja ima različito djelovanje na pojedinca, pa tako i na sam proces usvajanja i učenja jezika. Društvena sredina, točnije primarno roditelji i vršnjaci mogu svojim stavovima i postupcima utjecati na djecu učenike stranog, odnosno drugog jezika. Djeca otvoreno ili podsvjesno odbijaju ili prihvaćaju učenje jezika, pa tako profitira ili pati i njihov uspjeh i napredak. Ipak, stav roditelja prema jeziku najbitniji je u početku, dok kasnije, kad je dijete već uključeno u određeni program učenja jezika, tu odgovornost preuzima nastavnik i grupa u kojoj dijete uči. Zbog toga je bitna uspostava pozitivne emocionalne veze u odnosu učenik-nastavnik kao i među sudionicima cijele grupe i stvaranja pozitivne atmosfere (Prebeg-Vilke, 1991).

Također i u provedenom istraživanju u svrhu ovog rada, od 164 ispitanika, 138 ih je na pitanje *Smatram da na uključivanje i odabir neke slobodne aktivnosti najveći utjecaj imaju...* odabralo odgovor „*Roditelji*“, što čini 84% ispitanika. Roditelji pri odabiru vjerojatno generalno u obzir uzimaju svoje i djetetove mogućnosti za ostvarivanje pohađanja te aktivnosti. Moguće je da roditelji smatraju da je dobro da dijete zna što i oni ili pak s druge strane žele djetetu pružiti ono što smatraju potrebnim za čim lakši kasniji život u suvremenom svijetu, a da njima to isto možda u toj mjeri nije bilo pruženo.

Osim roditelja i vanjskih utjecaja, nešto kasnije, već sa 7 godina, kod djece je djelomično razvijena jezična svjesnost, uočavaju neke specifičnosti stranog jezika za razliku od materinjeg, uče jezik jer žele putovati i slično (Vrhovac, 2002). Tada se očito tek i razvija svjesnost, pa i motivacija za učenjem jezika, koja i dalje može biti pod velikim utjecajem roditelja, vršnjaka i ostalih čimbenika u odgojno-obrazovnoj sredini, što je vidljivo iz odgovora koje preslikavaju od odraslih.

3. Engleski jezik u ranoj dobi

Kada govorimo o učenju engleskog od rane dobi, potrebno je odrediti koja je to točno dob koja se smatra ranom za učenje stranog jezika. Petrović (2004) navodi da se pod tim pojmom obično podrazumijeva organizirano i sustavno učenje vrtićkih skupina i učenika nižih razreda osnovnih škola, što bi obuhvaćalo razdoblje od pete do desete godine života.

Budući da je djetinjstvo, tj. rana i predškolska dob, vrijeme kada je mozak najfleksibilniji, najviše može upijati, djeca tada najviše i najlakše uče. Zbog toga je bitno primarno kao roditelj, a zatim i kao odgajatelj ili bilo koja druga osoba koja čini okolinu odgoja i obrazovanja djeteta, znati i biti upućen kako i kada potaknuti dijete na koji oblik igre kako bi najlakše učilo, a da to bude primjereno njegovim budućim potrebama u suvremenom društvu. Zbog toga Silić (2007) ističe dvojaku važnost formalne obrazovanosti i kompetentnosti odgajatelja i učitelja koji radi s djecom rane dobi, što na polju samog rada s djecom, tako i na polju znanja stranog jezika. Iste uvjete za učenje stranog jezika postavljaju još i ranije autori poput Petrović (1980, prema Prebeg-Vilke, 1991), koja roditeljima preporučuje učenje stranog jezika od što ranije dobi, ali uz nekoliko uvjeta, među kojima je i učiteljevo vrhunsko poznavanje jezika i dječje psihe.

Rano učenje stranog jezika se kao pojava suvremenijeg doba često diskutirala i razmatrala sa svih aspekata. Tako neke od prednosti navodi i Silić (2007) koja je sustavnim promatranjem provela istraživanje u dječjem vrtiću upravo na tu temu. Kompetencije poput onih komunikacijskih, spoznajnih, kulturne osviještenosti i sličnih, primijećene su u djece vrtićke dobi koja uče strani jezik. Također, implementacijom stranog jezika u njihov svakidašnji život u tako ranoj dobi otvaraju se mogućnosti za potencijalno buduće zaposlenje.

Teoretičari 19. st. poput Lenneberga i Longa, također govore u korist čim ranijeg učenja drugog jezika. Kao prvo, činjenica je da djeca lakše usvajaju drugi jezik nego odrasli, a ako ga krenu usvajati prije 6. godine života, postoji velika mogućnost da ga reproduciraju bez stranog naglaska, dakle kao izvorni govornici. Lenneberg (1967, prema Prebeg-Vilke, 1991) također tvrdi da iako nije sigurno da za usvajanje materinjeg jezika postoje kritični i osjetljivi period, za usvajanje drugog jezika to je definitivno slučaj. Long nadalje govori da osim zbog usvajanja naglaska izvornog govornika, u prilog učenju drugog jezika prije 6. godine života ide i lakše i prirodnije usvajanje sintakse, vokabulara, a rani početak utječe i na sposobnost razumijevanja jezika slušanjem (Prebeg-Vilke, 1991).

Prema istraživanju Bagarić (2002) u usporedbi učenika njemačkog jezika koji su počeli sa 6/7 godina i onih od 10/11 godina, također se dolazi do zaključaka da je kod skupine učenika koji uče njemački jezik od 1. razreda osnovne škole taj jezik bolji u nekoliko pogleda (vještina čitanja s razumijevanjem, slušanje s razumijevanjem, produktivne jezične vještine, eksplicitna i implicitna gramatika).

Naravno, u svakoj novoj pojavi postoje i ljudi oprečnog mišljenja, pa stoga Mihaljević Dijgunović (2002) proučava učenje drugog jezika u ranoj dobi nasuprot učenju u kasnijoj dobi kroz četiri bitna aspekta, a to su: inhibiranost, upotreba LAD²-a, vrsta *inputa*³ i lateralizacija mozga. Kroz ove aspekte autorica razmatra razmišljanja pobornika i protivnika ranog učenja drugog jezika.

Što se tiče inhibiranosti, poborničkim stavom za rano učenje drugog jezika se općenito smatra da su djeca manje inhibirana nekakvim strahovima od neuspjeha, bivšim neuspjesima ili neugodnim iskustvima s drugim jezikom ili pak da im neki drugi doživljaj umanjuje vrijednost učenja drugog jezika, a samim time i uspješnost, kao što je to možda kod starijih učenika. S druge strane, protivnici ranog učenja drugog jezika smatraju da ne postoje dokazi postojanja slučaja u kojima pojedino dijete nimalo nije inhibirano prilikom učenja drugog jezika, već da to i kod mlađe djece može biti slučaj.

Nadalje, pobornici ranog učenja drugog jezika naglašavaju važnost dječje sposobnosti pristupa urođenom mehanizmu za prirodno učenje jezika koji ona koriste. Nasuprot tome, protivnici ranog učenja drugog jezika također ističu kako ni za to nema dokaza i da je prema svim prijašnjim previranjima, uopće upitno kad točno započinje faza formalnih operacija.

Input ili unos je različit sadržaj i kakvoća jezika kojem je učenik izložen. Pobornici ranog učenja smatraju da su mlađa djeca koja uče drugi jezik u što ranijoj dobi izložena kvalitetnijem, prirodnijem, svakodnevnijem sadržaju jezika pomoću kojeg razvijaju svoje vještine jezika, posebno fonološke kroz brojne jezične igre, brojalice, pjesmice i slično. Odrasli, tj. stariji učenici, pak, imaju tu mogućnost da iz bilo kakvog kvalitetnog unosa jezika, mogu napraviti sebi razumljiv sadržaj i sustavnije ga povezati u cjelinu.

Oko lateralizacije mozga, također postoje polemike, jer je prema protivnicima ranog učenja stranog jezika to proces koji započinje još u prenatalno doba i traje do 5. godine života

² eng. LAD (language acquisition device) je urođena sposobnost za učenje jezika

³ eng. input (unos) se odnosi na unos jezika

te isto tako ni nema dokaza da je sposobnost učenja nužno povezana s neurofiziološkim promjenama. Pobornici ranog učenja jezika pak se drže onog razmišljanja da se mozak ne lateralizira (ne specificira za pojedine funkcije) sve do puberteta, tako da je do tad učenje uspješnije i usvajanje jezika cjelovitije (Mihaljević Djigunović, 2002).

3.1. *Helen Doron Early English*⁴

Helen Doron metoda je posebno razvijena metoda za učenje engleskog jezika koju je 1985. godine utemeljila istoimena britanska lingvistica. Motivaciju za poučavanjem jezika na isti način kao i glazbe, od najranije dobi, takozvanom *Suzuki* metodom⁵, dobila je promatrajući svoju kći kako uči svirati violinu u prirodnom okruženju. Danas, nakon 35 godina neprestanog djelovanja, proširila se kao metoda u obliku franšize škola stranih jezika diljem svijeta na 4 kontinenta i 40 zemalja, s više od 1000 centara za učenje i više od 3 milijuna učenika. I franšizeri i učitelji koji rade po *Helen Doron* metodi, posebno su educirani takozvanim *teacher trainingom* i neprestano se usavršavaju razmjenjujući iskustva na državnoj, ali i svjetskoj razini s ostalim *teacherima* i *teacher trainerima* putem raznih webinarara, foruma na društvenim mrežama te godišnjim seminarima i regionalnim konferencijama. Posebnost *Helen Doron* metode leži u sljedećim karakteristikama: prirodno okruženje učenja bez korištenja materinjeg jezika, a za najmlađe (do 4 godine starosti) uz sudjelovanje roditelja na tečajevima; zorni prikaz konkretnog situacijskog vokabulara i implicitna gramatika; učenje kroz igru; individualni pristup svakom učeniku u skupinama do najviše osmero učenika (za starije može i do 10). Ono što uz pohađanje tečaja čini ovu metodu uspješnom jest kontinuitet u pozadinskom slušanju originalnih *Helen Doron* audio materijala od po 15-ak minuta na izvornom engleskom jeziku kojem bi svako dijete barem nesvjesno trebalo biti izloženo kod kuće jednom do dva puta dnevno (Doron, 2011).

Metoda koja je najučinkovitija za učenje drugog jezika u ranoj dobi se prema raznim autorima (Prebeg-Vilke, 1991; Silić, 2007; Petrović, 2010; Baždarić, 2015) smatra upravo takva koja oponaša prirodno okruženje, kućnu atmosferu koja obiluje ponavljajućim situacijama koje su uobičajene za svakodnevnu interakciju. Učenje je najuspješnije kad dijete konkretno u danom kontekstu vidi što se događa sada i ovdje i kad mu je zorno prikazano ono što se uči. U takvim situacijama najopuštenija su i djeca i roditelji i najlakše se priviknuti kad se zna što se očekuje od svakog sudionika. Takvi scenariji, uz svakodnevno pozadinsko

⁴ eng. early English – rani engleski, tj. rano učenje engleskog jezika

⁵ prirodno učenje glazbe, bez nota – paralela s učenjem jezika bez znanja čitanja

slušanje materijala, zajedno tvore odličan temelj za stvaranje navika, „*ulaska jezika u uho djeteta*“ kako bi što više bilo otvoreno prema usvajanju, što manje zbunjeno novim situacijama i što lakše oponašalo novi fonološki sustav drugog jezika koji usvaja i to po mogućnosti bez stranog naglaska ukoliko izlaganje jeziku započne prije šeste godine života. Takav rani način učenja drugog jezika pogoduje i djeci imigrantima i onima s poteškoćama i sa smanjenim kvocijentom inteligencije, jer inteligencija nije odlučujući faktor u ranom svladavanju jezika ako su djeca istom prirodno izložena. Isto kao što su naučili materinji jezik, naučit će i drugi uz pomoć svoje urođene sposobnosti, bez obzira na stupanj inteligencije. Ipak, ono što jest odlučujući faktor je zainteresiranost djeteta za barem minimalno sudjelovanje u situaciji u kojoj se uči jezik (tjedni satovi, tečajevi, slušanje pjesmica) te da barem svjesno ne odbija slušanje jezika ili ne stvori otpor prema istom. Motivacija djeteta je ključan faktor uz prisutnost kojeg ono najintenzivnije uči, zbog čega je od izrazite važnosti da se sadržaj kroz koji djeca uče, apsolutno prilagodi njihovoj dobi, interesima i mogućnostima.

Nadalje, kao što je i prethodno spomenuto, ono što je također velik dio *Helen Doron Early English* metode jest upotreba isključivo engleskog jezika. Prema Prebeg-Vilke (1991) i Dudaš (2002) bolji rezultati pokazuju se upotrebom drugog jezika kao materinjeg, nego upotrebom stvarnog materinjeg. Na taj način dolazi do manje interferencije (pozitivnog i negativnog transfera) te pogrešaka u upotrebi drugog jezika.

Također, Petrović (2002) naglašava nekoliko uvjeta najuspješnijeg učenja stranog jezika, od kojih je jedan od najvažnijih veličina učionice, tj. broj učenika. S više od 20, smatra, da je teško postići zadovoljavajući rezultat. Drugi uvjet tiče se prostora koji je idealno organiziran na način da se djeca nesmetano kreću i da im se na taj način potiče aktivacija svih osjetila. Treći uvjet, koji je neposredno vezan i uz prostor i poticanje osjetila, jesu nastavni materijali koji bi trebali još više naglašavati aktivaciju osjetila i pobuđivati motivaciju te uz to olakšavati i pospješivati učenje stranog jezika. Nadalje, prema Bagarić (2002) jedan od ključnih preduvjeta za uspješno usvajanje stranog jezika je povećana izloženost jeziku, što se prema *Helen Doron* metodi postiže svakodnevnim pozadinskim slušanjem audio materijala, uz jednom tjedno pohađanje tečaja. U *Helen Doron* metodi, svi su ovi prethodno navedeni uvjeti učenja stranog jezika u ranoj dobi zadovoljeni.

3.2. Dvojezičnost u ranoj dobi

Što se tiče dvojezičnosti u suvremenom društvu, treba naglasiti da u današnjem dobu skoro pa i ne postoje jednojezični govornici. Isto tako, s druge strane, postavlja se pitanje koje je određenje dvojezičnosti, tj. koliki stupanj znanja drugog jezika je potreban da bi se govornik smatrao dvojezičnim. Zato suvremena određenja, radi lakše klasifikacije, „ne podrazumijevaju vrlo visoke razine jezične i komunikacijske kompetencije, nego sposobnost komunikacijski učinkovite upotrebe jezika“ (Medved Krajnović, 2010: 6). Davies (2003, prema Medved Krajnović, 2010) tvrdi da se izvornim govornikom nekog jezika trebaju smatrati i iznimno nadareni korisnici istog, kojima taj jezik možda i nije materinji, pa i takvi govornici definitivno ulaze u dvojezične. Prema Prebeg-Vilke (1991) postoje dvije definicije bilingvizma, tj. dvojezičnosti. Takozvana minimalistička definicija dvojezičnosti podrazumijeva da govornik samo djelomično koristi jednu jezičnu vještinu, dok maksimalistička definicija dvojezičnost određuje kao sposobnost potpunog vladanja drugim jezikom. Također, dvojezičnost se može događati simultano ili sukcesivno s obzirom na usvajanje materinjeg jezika. Kada govorimo o simultanoj dvojezičnosti, podrazumijeva se da se dva jezika uče od rođenja, istovremeno, usporedno jedan s drugim. S druge strane, sukcesivna dvojezičnost jest kada je dijete prvotno izloženo samo materinjem jeziku, jednom jeziku, a nakon treće godine života izlaže se i drugom jeziku.

Kako je istraživače dosad zanimala i povezanost inteligencije i dvojezičnosti kod djece, došlo se do zaključaka da je dvojezično dijete bez sumnje inteligentnije, no još uvijek je upitan uzročno-posljedičan smjer u takvim slučajevima. Drugim riječima, ne može se sa sigurnošću tvrditi utječe li stupanj inteligencije na dvojezičnost ili dvojezičnost na inteligenciju. Kako god, (u)poznavanje više od jednog jezika od rane dobi, pozitivno utječe na općenito znanje, mišljenje, konceptualizaciju, simbolizaciju i slične kognitivne procese. Istraživanja (Lajoš Genc, 1981 prema Prebeg-Vilke, 1991) pokazuju da u predškolskoj dobi jednojezična djeca pasivno prepoznaju veći opseg vokabulara, no do desete godine života više nema razlike među dvojezičnom i jednojezičnom djecom. Dapače, dvojezična djeca pokazuju čak i veći uspjeh u materinjem jeziku, što samo potvrđuje da dvojezična situacija od rane dobi ne dovodi do dugoročnog zaostajanja. Naravno, svako dijete, pa tako i svako dvojezično dijete je različito i odrasta u različitim uvjetima i faktorima o kojima tako ovisi i njegov jezični razvitak, no ako dijete nauči koristiti svoju dvojezičnost, može samo profitirati od nje. S neurološke strane, mozak je sposoban jednako lako koordinirati između dva ili više jezika, isto kao i jedan. Ono što se najčešće navodi kao negativna strana ranog učenja drugog jezika

uz materinji, jest kašnjenje u govoru i slabije poznavanje riječi materinjeg jezika. Gledano ukupno, mogućnost kašnjenja u govoru nije isključena, no to ne znači da dijete neće progovoriti i to tečno oba jezika. Također, kad se zbroje sve riječi, nema ukupne razlike usvojenih riječi materinjeg i drugog jezika. Nadalje, takozvani *code switching* ili interferencija događa se kada dijete, na primjer, u istoj rečenici, koristi oba jezika. No, do tog fenomena dolazi samo zbog toga što dijete jako dobro poznaje oba jezika i zapravo je kognitivno prilično zahtjevno mijenjati jezik usred govora i koristiti ga tako da svejedno strukturno i sadržajno paše u rečenicu te da je željena poruka prenesena (Prebeg-Vilke, 1991). Zbog toga možemo zaključiti da samim poznavanjem više jezika istovremeno, dijete, a i odrasli, moraju uložiti više kognitivnog napora kako bi se uspješno koristili određenim jezikom u danoj situaciji, što dugoročno pozitivno utječe na cjelokupan razvoj i održanje fleksibilnosti i zdravlja mozga.

4. Metodologija

4.1. Problem istraživanja

Problem ovoga istraživanja odnosi se na rano učenje engleskog jezika te uključivanje djece rane i predškolske dobi u oblik formalnog učenja engleskog, točnije na mišljenje i iskustvo roditelja te iste djece.

4.2. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jest ispitati motivaciju roditelja da svoje dijete u ranoj i predškolskoj dobi (do 6 godina), prije uključivanja u redovan obrazovni proces osnovne škole, uključe u programe učenja engleskog jezika te utvrditi potencijalne razlike tih motiva s obzirom na dob roditelja, spol, stručnu spremu i mjesto življenja. Također, ispitat će se svjesnost o pozitivnim i negativnim aspektima ranog učenja stranog jezika i dvojezičnosti. Nadalje, ispitat će se zadovoljstvo i očekivanja roditelja od programa učenja engleskog u koji je njihovo dijete uključeno.

4.3. Zadaci istraživanja

S obzirom na cilj istraživanja, sastavljen je anketni upitnik te provedeno istraživanje kojim su se ispitivala mišljenja i iskustva roditelja određene skupine djece te su postavljeni sljedeći zadaci istraživanja:

1. utvrditi koji su motivi upisa djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi;
2. utvrditi razlikuju li se motivi s obzirom na dob roditelja, spol, stručnu spremu i mjesto življenja;
3. ispitati stavove roditelja o dvojezičnosti;
4. ispitati zadovoljstvo roditelja programom ranog učenja engleskog u koji je njihovo dijete uključeno;
5. ispitati očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog u koji je njihovo dijete uključeno.

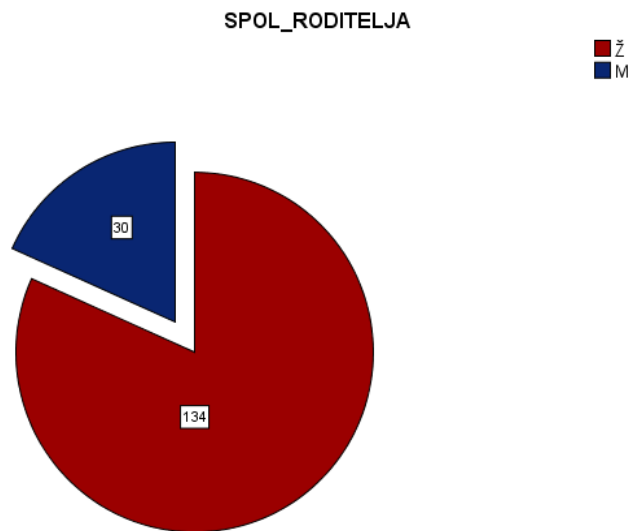
4.4. Metoda i instrument istraživanja

Metoda ovoga istraživanja je anketiranje, u svrhu kojeg je konstruiran anonimni anketni upitnik (*Prilog*) koji za pojedine tvrdnje kao polazište koristi prethodno konstruiran

anketni upitnik iz Jasika Cvek, M. (2016). Upitnik se sastoji od ukupno 19 pitanja, od kojih jedno ima 10 potpitanja, tj. tvrdnje za koje je trebalo odgovoriti pomoću Likertove skale procjene osobnog slaganja na kojoj je trebalo odabrati jedan od ponuđenih stupnjeva: „1 – u potpunosti se ne slažem“, „2 – uglavnom se ne slažem“, „3 – niti se slažem niti se ne slažem“, „4 – uglavnom se slažem“ ili „5 – u potpunosti se slažem“. Kroz upitnik se pojavljuju još dva pitanja u kojima se od ispitanika tražilo da na Likertovoj skali označe stupanj odnosa na njih same i to na skali od „u potpunosti se ne odnosi na mene“ do „u potpunosti se odnosi na mene“. Prva četiri pitanja odnosila su se na ispitanike i prikupljanje njihovih općih podataka vezanih uz nezavisne varijable (spol, dob, stručna sprema, veličina mjesta življenja). Iako je na početku upitnika postavljena uputa da ispunjavaju samo oni roditelji čije je dijete do 6 godina starosti uključeno u nekakav oblik učenja engleskog jezika, uslijedilo je i kontrolno pitanje pod brojem 8 (*Navedite koliko godina ima/ju Vaše/a dijete/djeca*) koje nije ulazilo u nijednu analizu, nego je služilo kao provjera valjanosti svakog pojedinog anketnog upitnika. Ostatak pitanja u upitniku je zatvorenog tipa, kako bi se prikupilo što više različitih podataka, uz iznimku dva pitanja otvorenog tipa i to ono o pozitivnim i negativnim utjecajima dvojezičnosti u ranoj dobi i drugo o tome bi li ispitanici nešto mijenjali u trenutnom programu učenja engleskog jezika. Kao što je bilo i očekivano, odgovori na pitanja otvorenog tipa su većinom kratki ili u potpunosti izostaju, pa su ista obrađena opisno i rezultati se ne mogu smatrati da se odnose na svih 164 ispitanika, koliko je finalno valjanih anketnih upitnika.

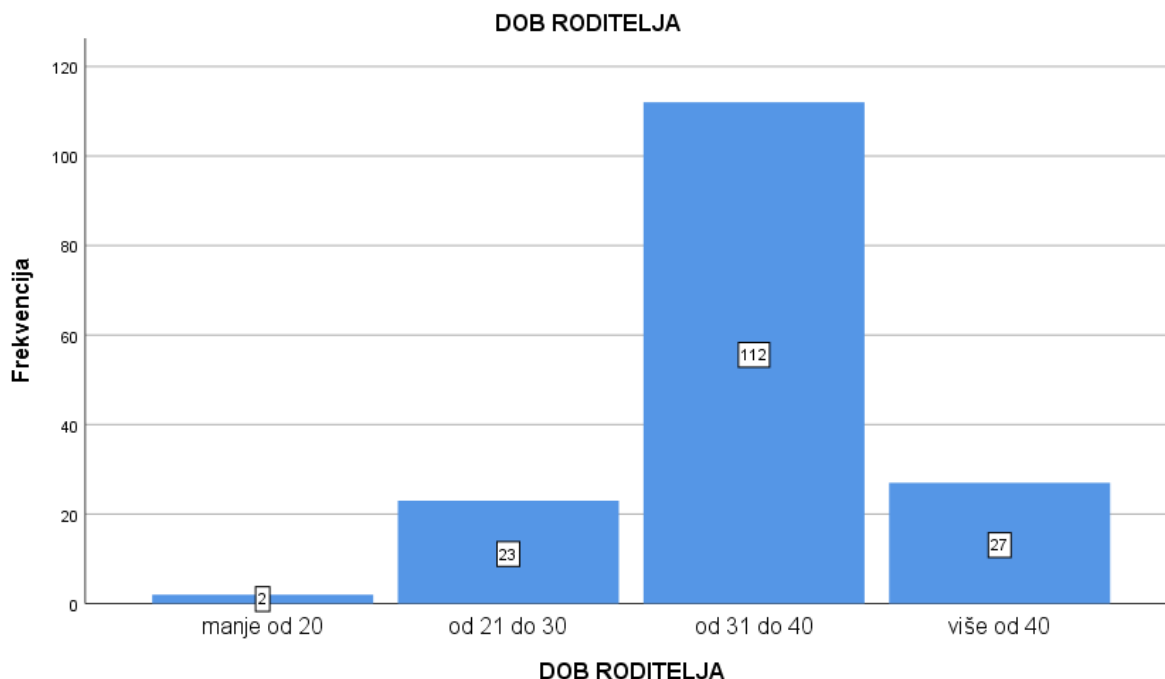
4.5. Ispitanici istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 181 roditelj čija su djeca uključena u neki oblik učenja engleskog jezika. Velika većina anketa ($N=164$) je valjanih, a njihova djeca imaju do 6 godina u trenutku provođenja istraživanja. Ispitanici su odabrani slučajno, tj. ankete su ispunjavali svojevrijedno, uz napomenu da se drže uputa, dakle da ispune upitnik ako imaju barem jedno dijete do 6 godina starosti koje je uključeno u neki oblik učenja engleskog jezika. Upitnik je proveden na dva načina: poslan je link na Google obrazac mailom roditeljima učenika engleskog jezika i u tiskanom obliku podijeljen u Helen Doron školi engleskog jezika u Zadru. Ankete u tiskanom obliku dijelila je autorica ovog rada osobno uz pomoć 5 ostalih kolegica iz iste škole u Zadru, a mailom je anketa slana roditeljima učenika iz Zadra, Zagreba i Splita. Naravno, to su škole koje se nalaze u navedenim gradovima, no njima gravitiraju i okolna mjesta, pa je iz tog razloga jedna od nezavisnih varijabla i *broj stanovnika u mjestu življenja*.

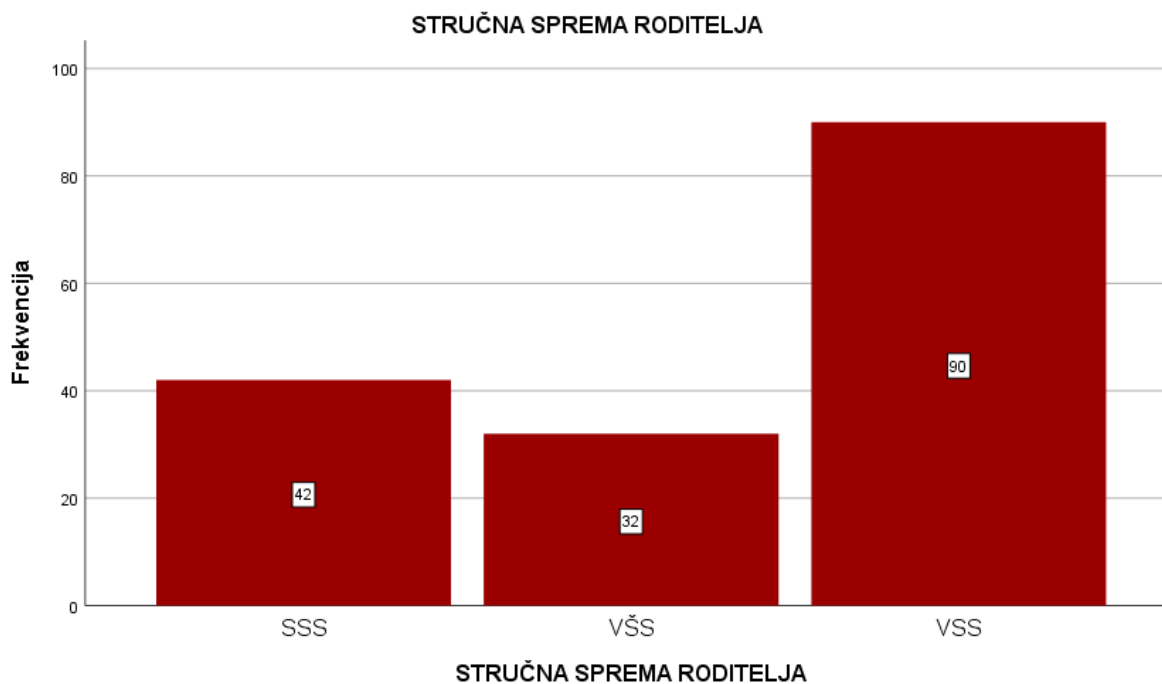
Slika 1. Struktura ispitanika s obzirom na spol (N)

Slika 1. prikazuje strukturu ispitanika s obzirom na spol iz čega je vidljivo da većinu ispitanika ovog istraživanja čine žene $N=134$ (81.71%) dok je ispitanika muškog spola bilo prilično manje $N=30$ (18.29%). Moguća interpretacija ovakve strukture ispitanika jest da majke češće dovode djecu u školu stranih jezika, što je vidljivo i iz svakodnevnog osobnog iskustva, pristupačnije su i otvorenije prema anketama, a isto se pokazalo i pri ispunjavanju Google anketa i u tom pogledu je puno više ženskih ispitanica. Također, prilikom slanja mailova zadarskim roditeljima, primijećeno je da većinom mail adrese muškaraca, tj. očeva izostaju. Prilikom ispunjavanja i potpisivanja ugovora na početku školske godine, majke (a ponekad i očevi) većinom navode samo majčinu mail adresu, pa se posljedično moglo i koristiti samo takvim podacima iz Excel tablice upisanih učenika 2019./2020. Helen Doron škole Zadar.

Slika 2. Struktura ispitanika s obzirom na dob (N)

Iz *Slike 2.* vidljivo je kako najveći broj ispitanika u ovom istraživanju pripada dobnoj skupini od 31 do 40 godina ($N=112$). U značajno manjem broju zatim slijede ispitanici stariji od 40 godina ($N=27$) te su brojčano vrlo blizu ispitanici iz dobne skupine između 21 i 30 godina ($N=23$). Budući da je ispitanika ispod 20 godina svega dvoje, njihovi rezultati su zbog jednostavnosti i veće vjerodostojnosti grupiranja u daljnjoj analizi pribrojeni onima dobne skupine od 21 do 30 godina, pa je tako taj broj povećan na 25 (*od 21 do 30: $N=25$*). Najviše prikupljenih anketa jest onih od ispitanika između 31 i 40 godina starosti. To se može objasniti time da su Helen Doron centri, tj. škole engleskog jezika, gdje je istraživanje provedeno, škole s metodom za djecu od 3 mjeseca do 19 godina. Roditelji i očekivano najviše generalno pripadaju toj dobnoj skupini, ako je sudeći prema dobi djece koja je trenutno najzastupljenija u Helen Doron Zadar u školskoj godini 2019./2020., a to je pretežno osnovnoškolska dob djece.

Slika 3. Struktura ispitanika prema stručnoj spreml (N)

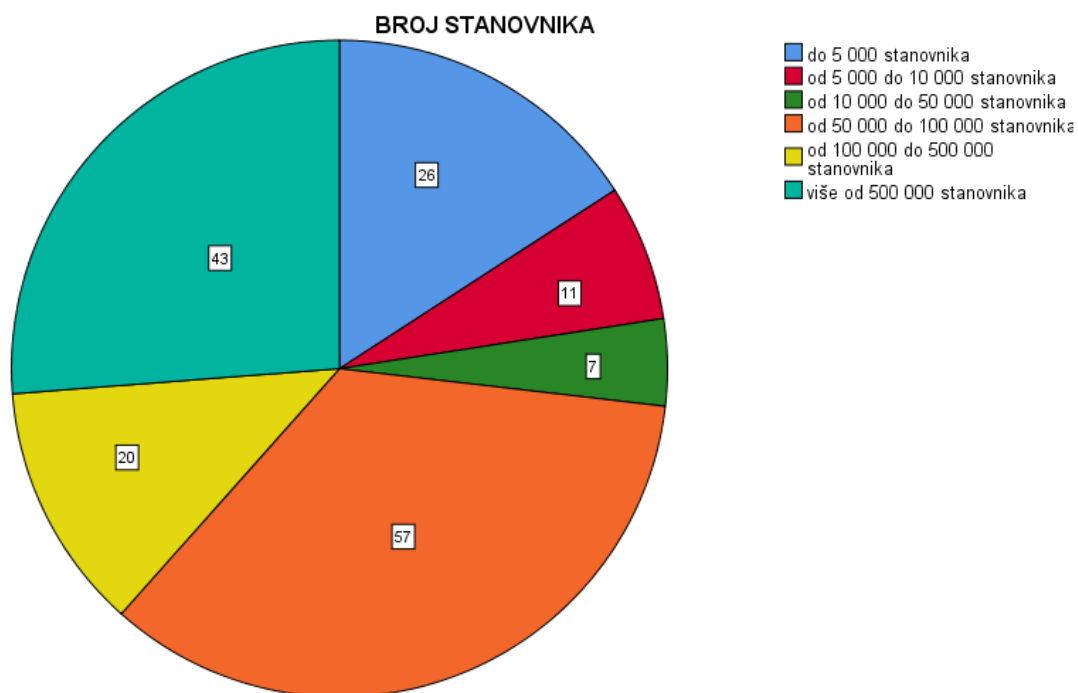
Jedna od nezavisnih varijabla jest i stručna sprema ispitanika, koja se ispitivala pitanjem broj 3. Kako bi pojednostavila grupiranje, kategorije pomoću kojih su ispitanici mogli odrediti svoju stručnu spreml (a za koje im je legenda bila priložena u opisu Google ankete te pored mjesta gdje su uzimali ankete u školi), temeljila se na ponešto „zastarjeloj“ klasifikaciji akademske, tj. stručne spreml. NŠS⁶ je potpuno izbačen kao kategorija, budući da se nijedan ispitanik nije izjasnio da mu je to najviši završen stupanj stručne spreml (N=0). Za najviši stupanj srednje stručne spreml (SSS) izjasnilo se 42 ispitanika. Kratice akademskih naziva (VŠS i VSS) korištene su u skladu sa Zakonom o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (2012) kojim je određeno da se završetkom sveučilišnoga dodiplomskog studija (VSS) izjednačava s akademskim nazivom „magistar odnosno magistra uz naznaku struke ili magistar inženjer, odnosno magistra inženjerka uz naznaku struke ili doktor, odnosno doktorica uz naznaku struke“, dok je završetak stručnoga dodiplomskog studija, u trajanju kraćem od tri godine čijim završetkom se stječe viša stručna spreml (VŠS), „izjednačen s odgovarajućim stručnim nazivom stručni pristupnik odnosno stručna pristupnica uz naznaku struke, sukladno članku 8. ovoga Zakona ili s odgovarajućim stručnim nazivom stručni prvostupnik (*baccalaureus*) odnosno stručna prvostupnica (*baccalaurea*) uz naznaku struke ili stručni prvostupnik (*baccalaureus*) inženjer, odnosno stručna prvostupnica

⁶ NŠS: niži školski stupanj (Statistički ljetopis, 2006.)

(*baccalaurea*) inženjerka uz naznaku struke“ (Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju, 2012: 4).

Slika 3. prikazuje kako je najviše ispitanika s visokom stručnom spremom (VSS), dakle magistri/ce struke, magistri/ce inženjeri/inženjerke i doktori/ce struke ($N=90$) iza čega, iznenađujuće, slijede ispitanici sa završenom srednjom stručnom spremom (SSS) ($N=42$). Iza njih brojčano slijede ispitanici sa završenom višom stručnom spremom (VŠS), dakle stručni/a prvostupnik/ce struke te stručni/a prvostupnik/ce inženjeri/inženjerke ($N=32$).

Ovakva struktura ispitanika s obzirom na najviši stupanj završene stručne spreme ili stečenog akademskog naziva, mogla bi se objasniti i s obzirom na dobnu strukturu. Naime, gledajući generalno obrazovni tijek pojedinca, moguće je da je zasad najviši završeni stupanj dobne skupine od 21 do 30 godina ($N=25$) još uvijek SSS ($N=42$), ako su još uvijek u sustavu akademskog obrazovanja, što bi objasnilo većinu odgovora iz skupine SSS što se tiče stručne spreme. Naravno, moguće je da postoje izuzetci. Ipak, velika je većina ispitanika stekla najviši akademski naziv (VSS $N=90$), što i odgovara dobnoj strukturi, budući da je ispitanika iz dobne skupine od 31 do 40 također najviše ($N=112$), a uz njih je tu i brojka od 27 ispitanika starijih od 40 godina.

Slika 4. Struktura ispitanika prema veličini mjesta življenja (N)

Iz *Slike 4.* vidljivo je da je broj ispitanika koji žive u mjestu veličine od 50 000 do 100 000 ($N=57$) te onih iz mjesta većih od 500 000 stanovnika ($N=43$) vrlo blizak. Broj ispitanika koji žive u mjestima do 5 000 stanovnika je ($N=26$), također sličan onima iz mjesta koja broje od 100 000 do 500 000 stanovnika ($N=20$). Preostale dvije kategorije imaju nešto manje ispitanika, no svejedno su uvrštene u kasniju analizu i interpretaciju. Ispitanika iz mjesta od 5 000 do 10 000 stanovnika bilo je $N=11$, a onih iz mjesta veličine od 10 000 do 50 000 stanovnika $N=7$. Struktura ispitanika prema veličini mjesta življenja je tako dosta šarolika, no imajući na umu brojke stanovnika gradova gdje su ankete dijeljene i poslane (Zagreb (samo grad Zagreb 688 163 stanovnika, s okolnim naseljima 790 017 stanovnika), Split (samo grad Split 167 121 stanovnika, a s naseljima koja mu pripadaju 178 102 stanovnika) i Zadar (samo grad Zadar 71 471 stanovnika, a s naseljima koja mu gravitiraju 75 062 stanovnika)), možemo zaključiti da je najviše bilo ispitanika iz Zagreba ($N=57$) i to čistim logičkim razmišljanjem, jer tri Helen Doron škole iz Zagreba koje su uključene u istraživanje (Maksimir, Sveti Duh, Lanište) imaju ukupno ipak više polaznika, a time i roditelja koji su bili potencijalni ispitanici, nego jedna škola iz Zadra i jedna iz Splita. S druge strane, budući da je istraživačica i autorica ujedno i *teacherica* u Helen Doron školi u Zadru, roditelji su vjerojatno iz usluge i osobnog poznanstva češće pristajali na ispunjavanje ankete te se tu skupio drugi po redu najveći broj ispitanika iz veličine mjesta koje odgovara gradu Zadru ($N=57$).

4.6. Postupak istraživanja

Istraživanje putem online anketa odvijalo se na način da je filtracijom u Excel tablici upisanih učenika mlađih od 6 godina u šk. god. 2019./2020., roditeljima mailom poslan Google obrazac uz zamolbu da ispune anketu. Također, uz pomoć kolegice iz Zagreba, anketa je poslana svim roditeljima polaznika Helen Doron škola iz triju škola iz Zagreba i jedne iz Splita. Ukupno je od 132 prikupljenih odgovora na Google obrazac (online anketu), valjanih bilo 117 budući da je pregledavanjem kontrolnog pitanja utvrđeno da u 15 anketnih upitnika ni najmlađe djetete nije mlađe od 6 godina. Što se tiče tiskanih anketa, podijeljeno je i vraćeno ukupno njih 49, od kojih su nevažeće bile dvije, također zbog neprikladne dobi djeteta koje pohađa program učenja engleskog jezika u ranoj ili predškolskoj dobi.

Od 181 potencijalnih anketnih upitnika, u završnu obradu je ušlo ukupno njih 164 jer su pojedine ankete anulirane iz daljnje obrade podataka zbog nevažećih odgovora po pitanju godina najmlađeg djeteta.

4.7. Vrijeme i mjesto istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom veljače i ožujka 2020. godine na skupini od 181 roditelja polaznika Helen Doron škola engleskog jezika iz Zagreba (Maksimir, Sveti Duh, Lanište), Zadra i Splita i to djelomično ostavljanjem anketa u prostoru škole i direktnim dijeljenjem tiskane ankete (Zadar) te slanjem ankete roditeljima putem maila (Zadar, Zagreb, Split).

4.8. Obrada podataka

Prikupljeni podatci obrađeni su pomoću SPSS IBM statističkog programa te Microsoft Excel 2010, ovisno o jednostavnosti svakog od ova dva programa za odrađivanje pojedine radnje ili analize. U oba programa podatci su grupirani i filtrirani prema nezavisnim varijablama koje su bile potrebne za izvršavanje 2. zadatka (*Utvrditi razlikuju li se motivi s obzirom na dob roditelja, spol, stručnu spremu i mjesto življenja*). Dobiveni rezultati svrstani su u tablicu i analizirani i interpretirani temeljem prethodno postavljenih zadataka i to na razini osnovne deskriptivne statistike s podacima o frekvencijama (f), aritmetičkim sredinama odgovora (M) i standardnim devijacijama (SD).

5. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

Rezultati su analizirani i interpretirani slijedom prethodno postavljenih zadataka:

5.1. Motivi upisa djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi.

Ovo istraživanje je za prvi zadatak imalo utvrditi motive upisa djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi te općenito utvrditi stupnjeve slaganja roditelja polaznika s pojedinim tvrdnjama koje se odnose na razloge važnosti djetetovog pohađanja programa engleskog jezika, kao i utvrditi stupnjeve slaganja s nekim općenitim tvrdnjama vezanim uz strane jezike, školski sustav i strani jezik, tj. specifično engleski jezik te medije i učenje engleskog, svi od kojih se mogu promatrati kao motivi upisa djeteta u taj program. *Tablica 1.* prikazuje tvrdnje te stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina.

Tablica 1. Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina

Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M	SD
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	2	2	20	48	92	4.38	0.84
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	13	10	40	30	71	3.83	1.27
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	2	3	15	36	108	4.49	0.83
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	1	5	158	4.96	0.23
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	22	19	28	35	60	3.56	1.42

Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	69	57	30	4	4	1.88	0.96
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	56	61	38	7	2	2.01	0.93

Istraživanjem i analizom podataka pokazalo se kako je najjači motiv pohađanja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi, roditeljsko uvjerenje kako je *znanje stranih jezika bogatstvo* ($M=4.96$, $SD=0.23$). Naime, budući da se toliki postotak ispitanika u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom, što je najviši ponuđeni stupanj slaganja na ovoj Likertovoj skali, možemo zaključiti da roditelji svojoj djeci žele i mogu pružiti to bogatstvo. Također, očito je da o razmišljanju i stavu roditelja, u ovoj dobi djeteta uvelike ovisi odabir aktivnosti, tj. hoće li ili neće dijete pohađati program engleskog jezika. Roditelji su oni čiji stav odlučuje, čije shvaćanje prednosti višejezičnosti uvelike utječe na uspješnost djetetovog učenja stranog jezika, pogotovo u ovako ranoj životnoj dobi (Griva, Chouvarda, 2012; Knežević, Šenjeg Golub, 2015).

Sljedeće tvrdnje s kojima se najveći broj ispitanika u potpunosti ili uglavnom slaže su *Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije* ($M=4.49$, $SD=0.83$) i *Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija* ($M=4.38$, $SD=0.84$). Iz ovih aritmetičkih sredina odgovora očito je da roditelji vjeruju da rano učenje povoljno djeluje na općenito učenje stranog jezika u budućnosti, te je jedan od vrlo čestih motiva upisivanja djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi upravo taj, lakše usvajanje u prvom razredu osnovne škole i kasnije. Ipak, ukoliko je motiv za dodatnim učenjem engleskog jezika isključivo taj, vrlo je vjerojatna situacija ispisa djeteta iz istog programa sa 7 godina, tj. s upisom u osnovnu školu. Takva situacija je djelomično nepovoljna za učenje jezika zbog prekidanja kontinuiteta koji je ključan u održanju komunikacijskih vještina i jezičnih kompetencija, a gdje osnovnoškolski program nerijetko ne doseže razinu škola stranih jezika. Ipak, ukoliko je i djetetu stigao trenutak zasićenja, ako uči jezik od malena neprekidno već 6 ili 7 godina, situacija možda i nije toliko nepovoljna jer su se stvorili temelji za daljnje učenje stranog jezika i kod djeteta se najvjerojatnije i stvorila ljubav prema jeziku, ako su svi uvjeti bili zadovoljeni te će mu se

dijete/učenik iz tog poriva uvijek rado vraćati i okretati, dalje usavršavati bilo formalnim, neformalnim ili barem informalnim putem.

Što se tiče razvoja socijalnih kompetencija, što također ispitanici u vrlo visokom broju smatraju važnim ($M=4.38$, $SD=0.84$), jasno je da dječja interakcija u bilo kakvom obliku od čim ranije dobi doprinosi socijalnoj kompetenciji, prosocijalnim vještinama ponašanja, manjoj agresivnosti... (Baždarić, 2015) Ipak, Prebeg-Vilke (1991) poseban naglasak stavlja na rano učenje drugog jezika kao vrlo pozitivno okruženje i situaciju koja djeluje na socijalni razvoj i to u smislu da djeca učenici rano pokazuju brigu za druge i razumijevanje za pripadnike drugih kultura, koje možda netko drugi u danom trenutku ne razumije i slično.

Tvrdnja *Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije* sljedeća je po redu koja bi se mogla navesti kao jedan od motiva za upis na program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi ($M=3.83$, $SD=1.27$) ako je sudeći prema stavovima roditelja. Ta se tvrdnja nalazi visoko na ljestvici zbog današnjeg sve većeg globalnog pritiska za višejezičnosti, pa tako i u Hrvatskoj. Naime, 2011. godine je čak i Nacionalnim okvirnim kurikulumom među 8 temeljnih kompetencija uvrštena i komunikacija na stranom jeziku, što je još više osvijestilo društvo o važnosti stranih jezika u današnjem svijetu (NOK, 2011). Nadalje, Knežević i Šenjeg Golub (2015) dodaju da se i što se tiče dokumenata Europske Unije i njihovih kompetencija za život u zajednici, isto može naći poznavanje barem dvaju stranih jezika kao jedna od kompetencija. Europskoj Uniji kao zajednici koja ujedinjava narode različitih jezika, cilj je da se takva zajednica i očuva, da su njeni građani mobilni i samim time postižu veću tržišnu konkurentnost, a da bi sve to bilo izvedivo bitno je da se mogu međusobno sporazumjeti. Cilj Europskoj Uniji za dobrobit zajednice, dakako, nije da su svi građani država članica izvorni govornici svih jezika jer je to naprosto neizvedivo, nego da svaki građanin dostigne komunikacijsku kompetenciju za razumijevanje i sporazumijevanjem barem jednim ili dvama jezicima, od kojih je trenutno globalni engleski (Knežević, Šenjeg Golub, 2015). Iz tog se razloga željelo provjeriti kolika je svjesnost građana oko učenja engleskog zbog pripadnosti Europskoj Uniji, tj. smatraju li uopće tu činjenicu relevantnom i kao potencijalnim motivom za upis djeteta rane i predškolske dobi u program engleskog jezika.

Nadalje, budući da se motivacija djeteta, tj. učenika, navodi ključnim unutarnjim faktorom za uspješnost učenja drugog jezika (Prebeg-Vilke, 1991), ispitan je stupanj slaganja s tvrdnjom *Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem* ($M=3.56$, $SD=1.42$). Ispitanici (roditelji djece koja pohađaju engleski u ranoj dobi) provedenog istraživanja izjasnili su se u 37% slučajeva da se u potpunosti slažu s tom

tvrdnjom, uglavnom se slaže 21% ispitanika, neutralno (*niti se slažem niti se ne slažem*) ih je 17%, a uglavnom se ne slažu i u potpunosti se ne slažu ukupno 15% ispitanika. Kada zbrojimo prva dva najviša stupnja slaganja, dolazimo do brojke od 58% ispitanika, što je ipak većina njih koja očito shvaća bitnost djetetove zainteresiranosti i motivacije za program u koji je uključeno i gdje se nešto od njega očekuje.

Sljedeće dvije tvrdnje za koje su ispitanici trebali odrediti stupanj osobnog slaganja zvuče pomalo oprečno s obzirom na prethodnih pet tvrdnji, pa se ujedno iz pojedinih anketnih upitnika mogla vidjeti i koncentriranost ispitanika, ukoliko su odabirali odgovore koji se ne podudaraju s njihovim prijašnjim razmišljanjima. Na tvrdnju *Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika* ispitanici su odgovarali većinom sa „u potpunosti se ne slažem“ ($f=69$), „uglavnom se ne slažem“ ($f=57$) i „niti se slažem niti se ne slažem“ ($f=30$), dok se ukupno samo 8 ispitanika ne slaže s tom tvrdnjom. Iako je za tu tvrdnju $M=1.88$, a $SD=0.96$, treba uzeti u obzir prethodno spomenutu smislenu oprečnost u toj tvrdnji. Dakle, analizom odgovora na ovu tvrdnju, može se potvrditi da je jedan od roditeljskih motiva za upis djeteta rane i predškolske dobi u program engleskog jezika, također onaj da se djeci olakša učenje engleskog jezika u obrazovnom sustavu. Čak štoviše, prema istraživanju se čini da roditelji smatraju da dijete kasnije ni neće naučiti dovoljno engleskog u redovnom školskom sustavu.

Istraživanje je također pokazalo da ispitanici generalno ne umanjuju vrijednost škole stranog jezika, tj. pohađanje programa engleskog jezika u ranoj u predškolskoj dobi, ni s obzirom na utjecaj medija, budući da se velika većina ($M=2.01$, $SD=0.93$) na tvrdnju *Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji* priklonila negativnijem spektru na Likertovoj skali ($f=117$). Ova analiza bi se mogla interpretirati i na način da je jedan od motiva za upis djeteta rane i predškolske dobi u program engleskog, također nedostatnost medija i informalnog načina učenja za stjecanje željenih jezičnih kompetencija i komunikacijskih vještina u engleskom jeziku.

5.2. Razlika motiva s obzirom na dob roditelja, spol, stručnu spremu i mjesto življenja.

5.2.1. S obzirom na dob

S obzirom da je broj ispitanika u dobnoj skupini „manje od 20 godina“ $N=2$, ta su dva ispitanika radi lakše statističke obrade pridružena u dobnu skupinu „21-30 godina“, pa tako tu skupinu ukupno čini $N=25$ ispitanika.

Tablica 2. Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na dob roditelja

Dob roditelja	21-30						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M ₂₁₋₃₀	SD ₂₁₋₃₀
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	/	11	14	4.56	0.51
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	2	1	4	3	15	4.12	1.30
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	1	6	18	4.68	0.56
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	1	24	4.96	0.20
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	1	1	5	3	15	4.20	1.16
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	7	11	6	1	/	2.04	0.84
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	9	7	7	1	1	2.12	1.10
Dob roditelja	31-40						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M ₃₁₋₄₀	SD ₃₁₋₄₀
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	2	2	16	32	60	4.30	0.91

Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	10	7	28	21	46	3.77	1.30
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	2	3	10	25	72	4.45	0.90
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	1	4	107	4.95	0.26
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	13	15	21	27	36	3.52	1.37
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	47	38	21	3	3	1.90	0.98
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	35	47	25	4	1	2.01	0.88
Dob roditelja	>40						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M_{>40}	SD_{>40}
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	4	5	18	4.52	0.75
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	1	2	8	6	10	3.81	1.15
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	4	5	18	4.52	0.75
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	/	27	5.00	0.00
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	8	3	2	5	9	3.15	1.70

Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	15	8	3	/	1	1.67	0.96
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	12	7	6	2	/	1.93	0.99

Najmlađa skupina ispitanika ovog istraživanja, oni do 30 godina ($N=25$), najviše se slaže s tvrdnjom da je znanje stranih jezika bogatstvo ($M=4.96$, $SD=0.20$), a zatim se čini da je drugi najčešći slučaj motiva upisa djeteta u program učenja engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi onaj da se djetetu olakša učenje stranog jezika u prvom razredu osnovne škole ($M=4.68$, $SD=0.56$). Nakon najučestalijeg slaganja s ta dva motiva, sljedeći je onaj o važnosti razvijanja socijalnih kompetencija ($M=4.56$, $SD=0.51$), pa zatim roditelji smatraju da je važno slušati djetetove interese i želje pa ga zbog toga upisuju ($M=4.20$, $SD=1.16$) i nakon toga važnost pohađanja istog programa zbog pripadanja Europskoj Uniji ($M=4.12$, $SD=1.30$). S tvrdnjama da je dovoljan redovni školski sustav za dovoljno znanje engleskog jezika i da su za isto dovoljni i mediji umjesto škole stranih jezika, ispitanici se u velikoj većini i u ovoj dobnoj skupini u potpunosti ili uglavnom ne slažu ($f=23$ i $f=19$; frekvencije respektivno za svaku tvrdnju).

Gledajući najviše aritmetičke sredine ispitanika iz druge dobne skupine (31-40 godina, $N=112$), također je najviše slaganja s tvrdnjom da je znanje stranih jezika bogatstvo ($M=4.95$, $SD=0.26$), iza čega slijedi također lakše usvajanje jezika u prvom razredu osnovne škole ($M=4.45$, $SD=0.90$), pa razvoj socijalnih kompetencija ($M=4.30$, $SD=0.91$), zatim pohađanje engleskog jezika zbog pripadanja Europskoj Uniji ($M=3.77$, $SD=1.30$), a iza toga se ova dobna skupina slaže s tvrdnjom da je važno udovoljiti djetetovim željama za učenjem pa je to jedan od motiva ($M=3.52$, $SD=1.37$). Isto kao i u prethodnoj dobnoj skupini i ispitanici iz ove dobne skupine u velikoj se većini u potpunosti ili uglavnom nisu slagali s dostatnošću redovnog školskog sustava za postizanje željenog znanja engleskog jezika ($f=85$) i s tvrdnjom da školu stranih jezika mogu zamijeniti i mediji ($f=82$).

Posljednja dobna skupina, ona u koju pripadaju ispitanici stariji od 40 godina ($N=27$), pokazala je vrlo slično slaganje s tvrdnjama koje se odnose na motive upisa predškolskog ili

mlađeg djeteta u program učenja engleskog jezika. Naime, redosljed najviših aritmetičkih sredina je isti kao i u drugoj dobnoj skupini, s iznimkom da se nakon smatranja znanja stranih jezika bogatstvom ($M=5.00$, $SD=0.00$), ispitanici podjednako slažu s tvrdnjama da je važno u toj dobi pohađati engleski jezik zbog razvijanja socijalnih kompetencija ($M=4.52$, $SD=0.75$) i s tvrdnjom da program pohađaju iz razloga što dijete lakše usvaja engleski jezik kasnije u životu ($M=4.52$, $SD=0.75$). Četvrta po redu je tvrdnja da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije ($M=3.81$, $SD=1.15$), a iza toga je pohađanje engleskog jezika kad dijete samo pokazuje interes i želju za učenjem ($M=3.15$, $SD=1.70$). S posljednje dvije, pomalo oprečne tvrdnje, također se velika većina ispitanika i u ovoj dobnoj skupini u potpunosti ili uglavnom ne slaže. Da je dovoljan redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika ne potvrđuje 23 ispitanika, a školu stranih jezika 19 ispitanika iz ove dobne skupine ne bi mijenjalo medijima.

Zaključno za ovu nezavisnu varijablu dobi, prema rezultatima istraživanja i statističkom analizom istih, može se zaključiti da se motivi za upis djeteta na program engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi ne razlikuju. Druga i treća dobna skupina u potpunosti su, takoreći jednake pri slaganju s tvrdnjama koje se odnose na motive upisa, dok se samo prva, najmlađa skupina ispitanika razlikuje u redosljedu svojih odgovora. Naime, ispitanici koji pripadaju dobnoj skupini do 30 godina, nešto važnijim smatraju da dijete pohađa engleski kad ono samo pokazuje interes i želju za učenjem.

5.2.2. S obzirom na spol

Tablica 3. Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na spol roditelja

Spol roditelja	Ž						Mž	SDž
	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	U		
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	2	2	18	40	72	4.33	0.87	
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	6	9	32	26	61	3.95	1.17	

Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	2	1	12	29	90	4.52	0.81
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	1	4	129	4.96	0.24
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	14	15	24	31	50	3.66	1.36
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	57	48	23	2	4	1.87	0.96
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	51	47	30	5	1	1.94	0.91
Spol roditelja	M						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	U uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	U uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M_M	SD_M
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	2	8	20	4.60	0.62
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	7	1	8	4	10	3.30	1.56
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	2	3	7	18	4.37	0.93
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	1	29	4.97	0.18
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	8	4	4	4	10	3.13	1.66

Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	12	9	7	2	/	1.97	0.96
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	5	14	8	2	1	2.33	0.96

Analizirajući dobivene rezultate prema spolu (*Tablica 3.*) vidljivo je kako se ispitanice ($N=134$) ovog istraživanja najviše slažu s tvrdnjom kako je znanje stranih jezika bogatstvo ($M=4.96$, $SD=0.24$), iza koje slijedi slaganje s tvrdnjom da je važno da dijete pohađa engleski u toj dobi zbog lakšeg kasnijeg učenja ($M=4.52$, $SD=0.81$), a visoko slaganje je i s tvrdnjom da je bitno da se na taj način razvijaju socijalne kompetencije djeteta ($M=4.33$, $SD=0.87$). Ispitanice se također u visokom stupnju slažu s tvrdnjom da je važno da dijete pohađa engleski zbog pripadnosti EU ($M=3.95$, $SD=1.17$), dok je nešto niži stupanj slaganja s tvrdnjom da dijete pohađa engleski kad ono samo pokazuje interes ($M=3.66$, $SD=1.36$). Ženske ispitanice u ovom istraživanju se velikom većinom u potpunosti ne slažu ili uglavnom ne slažu s tvrdnjama o tome da je školski sustav dovoljan za učenje engleskog jezika ($f=105$) i da škole stranih jezika mogu zamijeniti i mediji ($f=98$), što također ukazuje na potencijalne motive za upis djeteta u dodatni program učenja engleskog jezika u ranoj dobi.

S druge strane, analizirajući odgovore muških ispitanika ($N=30$) ovog istraživanja, iako nažalost prilično manji broj, svejedno se pojavljuje sličan obrazac rezultata. Isto je najveće slaganje s tvrdnjom da je znanje stranih jezika bogatstvo ($M=4.97$, $SD=0.18$), no za razliku od ženskih ispitanika, sljedeća je tvrdnja s kojom se muški ispitanici najviše slažu ona u vezi razvoja socijalnih kompetencija ($M=4.60$, $SD=0.62$), za kojom tek tada slijedi važnost pohađanja engleskog zbog lakšeg učenja jezika u osnovnoj školi ($M=4.37$, $SD=0.93$). Na četvrtom mjestu je, isto kao i za ženske ispitanice, također tvrdnja o pripadnosti Europskoj Uniji ($M=3.30$, $SD=1.56$), a najmanje se i muškarci slažu s tvrdnjom da je važno da dijete pohađa engleski kad to samo želi ($M=3.13$, $SD=1.66$). Oko posljednje dvije tvrdnje, također nema dvojbi, ni muški ispitanici ne smatraju ni medije ($f=19$) dovoljnom zamjenom za škole stranih jezika, kao ni redovnu školu dovoljnom za učenje engleskog ($f=21$).

Prema analiziranim podacima prema spolu, možemo zaključiti da se motivi upisa djeteta na program engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi ne razlikuju puno ni s obzirom na spol. Razlika je ta da muški ispitanici više važnosti pridaju razvoju socijalnih kompetencija prilikom pohađanja programa engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi, a ženske ispitanice su više motivirane za upis djeteta u isti program zbog pozitivnog učinka na djetetovo daljnje učenje jezika.

5.2.3. S obzirom na stručnu spremu

Budući da se nijedan ispitanik ni ispitanica nisu izjasnili da imaju završen nizak školski stupanj (NŠS: $N=0$), tj. da je najviši završeni stupanj obrazovanja osnovna škola, taj dio nije niti ulazio u statističku obradu. VŠS, tj. po starijim pravilima završen viši stupanj visokog obrazovanja, završilo je 32 ispitanika, dok je na fakultetima najviši stupanj završilo 90 ispitanika. Zbog moguće zbunjenosti pomalo zastarjelim kraticama, pored ankete i u opisu Google obrasca bila je postavljena i legenda značenja pojedinog završenog stupnja.

Tablica 4. Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na stručnu spremu roditelja

Stručna sprema roditelja	SSS						
	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M _{SSS}	SD _{SSS}
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	2	12	28	4.62	0.58
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	3	5	9	5	20	3.81	1.35
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	5	6	31	4.62	0.70

Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	1	41	4.98	0.15
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	7	4	7	6	18	3.57	1.53
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	13	15	11	2	1	2.12	0.99
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	14	11	16	1	/	2.10	0.91
Stručna sprema roditelja	Všs						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	MVšs	SDVšs
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	7	4	21	4.44	0.84
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	3	1	6	7	15	3.94	1.29
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	1	3	7	21	4.50	0.80
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	2	30	4.94	0.25

Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	4	2	4	10	12	3.75	1.37
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	18	9	5	/	/	1.59	0.76
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	10	13	7	1	1	2.06	0.98
Stručna sprema roditelja	VSS						
Motivacija za djetetovo pohađanje engleskog jezika	U potpunosti se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Niti se slažem niti se ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M_{VSS}	SD_{VSS}
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	2	2	11	32	43	4.24	0.92
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	7	4	25	18	36	3.80	1.24
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	2	2	7	23	56	4.43	0.90
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	1	2	87	4.96	0.26
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	11	13	17	19	30	3.49	1.40

Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	38	33	14	2	3	1.88	0.98
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	32	37	15	5	1	1.96	0.92

Što se tiče redoslijeda aritmetičkih sredina kod ispitanika koji imaju bilo koji završen obrazovni ili stručni stupanj ili stečen akademski naziv, razlika je također minimalna. Naime, između ispitanika čiji je najviši završeni stupanj VŠS ($N=32$) ili VSS ($N=90$) nema nikakve razlike u poretku najviših aritmetičkih sredina stupnjeva slaganja s pojedinim tvrdnjama koje se odnose na motive upisa djeteta predškolske ili ranije dobi na engleski jezik. Bogatstvo znanja stranih jezika je kod skupine VŠS $M=4.94$, $SD=0.25$; a kod skupine VSS $M=4.96$, $SD=0.26$. Sljedeća tvrdnja s kojom se najviše slažu jest važnost učenja engleskog zbog olakšavanja učenja istog kasnije u školi, gdje je za VŠS $M=4.50$, $SD=0.80$; a za VSS $M=4.43$, $SD=0.90$. Treća po redu tvrdnja s obzirom na visinu aritmetičke sredine, ujedno i s obzirom na stupanj slaganja, je u obje skupine ona o važnosti učenja engleskog zbog pripadnosti EU. Za VŠS je tako $M=3.94$, $SD=1.29$, dok je za VSS $M=3.80$, a $SD=1.24$. Posljednja tvrdnja koja se odnosi na motivaciju za upis djeteta na engleski jezik jest ona o važnosti upisa ukoliko dijete samo pokazuje interes i želju za učenjem, gdje je za VŠS $M=3.57$, $SD=1.37$, a za VSS $M=3.49$, $SD=1.40$.

Za skupinu SSS ($N=42$), redoslijed je, također potpuno isti, uz jedinu razliku što je aritmetička sredina odgovora jednaka ($M=4.62$) za dvije tvrdnje (*Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija* i *Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije*). Budući da se sve tri skupine s obzirom na najviši završeni stupanj stručne spreme (ili stečeni akademski naziv) ne razlikuju ni po slaganju s tvrdnjama koje se odnose na motive upisa djeteta na engleski u ranoj dobi, a ni s tvrdnjama koje govore u korist redovnog školskog sustava ili medija s obzirom na učenje engleskog jezika u školi stranih jezika ili nekom drugom obliku programa, možemo reći da se ispitanici ne razlikuju ni po toj nezavisnoj varijabli.

5.2.4. S obzirom na mjesto življenja

Tablica 5. Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na broj stanovnika u mjestu življenja roditelja

Broj stanovnika u mjestu življenja	<5 000						
	U potpunosti se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Niti se slažem niti se ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M ₁ ⁷	SD ₁
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	1	/	1	5	19	4.58	0.90
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	2	1	5	4	14	4.04	1.28
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	1	/	1	4	20	4.62	0.90
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	1	25	4.96	0.20
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	3	4	3	3	13	3.73	1.51
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	12	9	3	1	1	1.85	1.05
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	10	9	6	1	/	1.92	0.89

⁷ M₁/SD₁ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu veličine do 5 000 stanovnika

Broj stanovnika u mjestu življenja	5 000 – 10 000						
	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M ₂ ⁸	SD ₂
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	7	4	7	4.64	0.51
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	/	/	3	3	5	4.18	0.87
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	1	/	10	4.82	0.60
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	/	11	5.00	0.00
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	1	/	/	5	5	4.18	1.17
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	5	4	1	1	/	1.82	0.98
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	6	3	1	/	1	1.82	1.25

⁸ M₂/SD₂ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu veličine od 5 000 do 10 000 stanovnika

Broj stanovnika u mjestu življenja	10 000 – 50 000						
	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M ₃ ⁹	SD ₃
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	3	1	3	4.00	1.00
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	1	/	3	2	1	3.29	1.25
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	/	3	4	4.57	0.54
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	/	7	5.00	0.00
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	3	1	1	1	1	2.43	1.62
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	3	3	1	/	/	1.71	0.76
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	3	3	/	1	/	1.86	1.07

⁹ M₃/SD₃ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu veličine od 10 000 do 50 000 stanovnika

Broj stanovnika u mjestu življenja	50 000 – 100 000						
	U potpunosti se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Niti se slažem niti se ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M ₄ ¹⁰	SD ₄
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	/	8	16	33	4.44	0.73
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	5	3	14	7	28	3.88	1.32
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	/	/	7	13	37	4.53	0.71
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	2	55	4.96	0.19
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	8	6	10	12	21	3.56	1.44
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	20	22	12	/	3	2.02	1.03
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	22	18	15	2	/	1.95	0.90

¹⁰ M₄/SD₄ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu veličine od 50 000 do 100 000 stanovnika

Broj stanovnika u mjestu življenja	100 000 – 500 000						
	U potpunosti se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Niti se slažem niti se ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M ₅ ¹¹	SD ₅
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	1	1	1	9	8	4.10	1.07
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	1	3	4	5	7	3.70	1.26
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	1	/	4	8	7	4.05	0.89
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	/	1	19	4.95	0.22
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	1	2	3	7	7	3.85	1.18
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	9	7	3	1	/	1.80	0.89
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	9	6	4	1	/	1.85	0.93

¹¹ M₅/SD₅ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu veličine od 100 000 do 500 000 stanovnika

Broj stanovnika u mjestu življenja	>500 000						
	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M ₆ ¹²	SD ₆
Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija	/	1	7	13	22	4.30	0.83
Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije	4	3	11	9	16	3.70	1.30
Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije	1	2	2	8	30	4.49	0.96
Znanje stranih jezika je bogatstvo	/	/	1	1	41	4.93	0.34
Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem	6	6	11	7	13	3.35	1.41
Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika	20	12	10	1	/	1.81	0.88
Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji	6	22	12	2	1	2.30	0.86

Kao što je analizom rezultata iz *Tablice 5.* vidljivo, jedino gdje se poredak aritmetičkih sredina, tj. stupnjeva slaganja ispitanika s pojedinim tvrdnjama vezanih uz motive upisa djeteta u program engleskog jezika razlikuje, jest u kategoriji ispitanika koji žive

¹² M₆/SD₆ = aritmetička sredina i standardna devijacija za odgovore ispitanika koji žive u mjestu većem od 500 000 stanovnika

u mjestu koje broji od 100 000 do 500 000 stanovnika i to na način da je za razliku od ostalih skupina, u ovoj skupini slaganje s tvrdnjom da je učenje engleskog važno za razvoj socijalnih kompetencija, češće ($M=4.10$, $SD=1.07$) od slaganja s tvrdnjom da je učenje engleskog jezika važno za daljnji napredak u školi ($M=4.05$, $SD=0.89$). Također, kod ove iste skupine se pojavljuje još jedan izuzetak pri analizi skupina ispitanika s obzirom na mjesto življenja. Naime, najmanjim motivom za upis djeteta na engleski jezik mogla bi se smatrati pripadnost Europskoj Uniji, budući da je slaganje s tom tvrdnjom najniže od ponuđenih ($M=3.70$, $SD=1.26$), a s druge strane je ovo jedina skupina koja je, uzimajući u obzir mjesto življenja, prednost pred prethodnom spomenutom tvrdnjom, dala važnosti učenja engleskog zbog djetetovog interesa i želje ($M=3.85$, $SD=1.18$).

Još jedina druga skupina koja je izuzetak pravilu svim skupinama raspoređenima prema broju stanovnika u mjestu življenja, jest ona od 5 000 do 10 000 stanovnika, jer ispitanici u dvije tvrdnje imaju istu aritmetičku sredinu ($M=4.18$), dakle slažu se u istoj mjeri s jednom i drugom tvrdnjom (*Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije* i *Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem*), iako su i dalje te dvije tvrdnje na 4., odnosno 5. mjestu, kao što je to slučaj i s ostalim skupinama u ovom načinu grupiranja ispitanika.

Što se tiče (ne)slaganja s posljednje dvije tvrdnje, kao i kod prethodnih grupiranja i analiziranja, velika većina ispitanika ($f_1=21$ i 19 , $f_2=9$ i 9 , $f_3=6$ i 6 , $f_4=42$ i 40 , $f_5=16$ i 15 , $f_6=32$ i 28) se u potpunosti ne slaže ili uglavnom ne slaže (rezultati frekvencija tih dvaju stupnja su pribrojani i pisani respektivno za skupine po broju stanovnika, kao i za tvrdnje *Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika* i *Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji*).

Zaključno, ni prema ovoj nezavisnoj varijabli nema značajnih promjena pri motivima za upis djeteta rane i predškolske dobi na program učenja engleskog jezika.

5.3. Stavovi roditelja o dvojezičnosti.

U svrhu izvršavanja ovog zadatka istraživanja, od ispitanika se tražilo da na pitanje otvorenog tipa pod brojem 14 (*Možete li navesti neke pozitivne i neke negativne utjecaje*

*bilingvalnosti/dvojezičnosti*¹³ u ranoj dobi?) odgovore ističući pozitivne i negativne utjecaje dvojezičnosti u ranoj dobi. Budući da je ovo pitanje otvorenog tipa, u svrhu olakšavanja analize, podaci će se najprije obraditi kvantitativno, a zatim i kvalitativno, kako bi se naveli neki od odgovora, tj. odgovori ispitanika će biti svrstani po kategorijama i podtemama.

Zanimljivo je istaknuti da od 47 valjanih anketnih upitnika u tiskanom obliku, čak je kod njih 17 izostao odgovor na ovo pitanje otvorenog tipa. Od 117 valjanih ispunjenih online obrazaca, tj. Google anketa, 30 ispitanika je na ovo pitanje navelo odgovor da ne zna, nije sigurno ili jednostavno stavilo neki znak (-, /, .) koji također označava prazninu odgovora.

U daljnju je analizu tako ušlo ukupno 117 odgovora na pitanje broj 14 o pozitivnim i negativnim utjecajima dvojezičnosti na djecu rane dobi. Kategorizacijom odgovora dolazimo do brojke od 79 ispitanika koji su naveli isključivo pozitivne utjecaje dvojezičnosti, dok je samo 4 odgovora isključivo negativnog tipa. I pozitivne i negativne utjecaje dvojezičnosti (što se zapravo i tražilo u pitanju) navelo je 34 ispitanika.

Uzimajući u obzir pozitivne stavove roditelja o dvojezičnosti, izdvojeni su neki ponavljajući obrasci u odgovorima te spojeni u smislenu cjelinu. Ispitanici u ovom istraživanju tako smatraju da dvojezičnost općenito povoljno utječe na bolji kognitivni razvoj djeteta. Do toga dolazi zbog ranog učenja jezika koje za direktnu posljedicu ima pojačan razvoj sinapsi i neurona u mozgu, a što dugoročno podrazumijeva bolju koncentraciju, kreativnost, bolje učenje i snalaženje u rješavanju svakodnevnih novih izazova, tj. pri susretu s novim situacijama. Nadalje, budući da se pogotovo od tako rane dobi pojačano razvija dio mozga zadužen za jezik, dijete će kasnije lakše usvajati i treći, pa i četvrti, peti, itd... jezik, budući da će već imati podlogu i stvorene osnove dva jezika. Općenito će, prema mišljenjima ispitanika, dvojezično dijete imati bogatiji i veći vokabular, što je naravno kasnije velika prednost za učenje istog ili nekog drugog jezika kasnije u životu (vrtiću, školi, fakultetu, na putovanjima ili pak za budući posao). Osim kognitivnih prednosti dvojezične djece, ispitanici se okreću i onim kulturološkima, poput veće svjesnosti, empatije, otvorenosti i interesa prema drugim kulturama, jezicima i općenito različitostima, što stvara djecu, a zatim i odrasle osobe širokih vidika i s razvijenom ljubavlju prema jezicima. Također, ispitanici vjerojatno i iz osobnog iskustva navode kako osjećaj samopouzdanja, sreće i zadovoljstva kod njihove djece ne izostaje kad su u mogućnosti sporazumjeti se s vršnjacima, rođacima, susjedima, turistima iz drugih zemalja. Ispitanici također ističu i lakoću ranijeg učenja zbog plastičnosti mozga, pa tako i učenja stranog jezika kroz igru, prirodno i spontano, bez stresa i uopće svjesnosti o

¹³ Bilingvalnost ili dvojezičnost predstavlja sposobnost pojedinca, grupe ili naroda da koristi dva jezika bez vidljive razlike u sposobnosti komunikacije.

učenju, a ne izostaju navođenja prednosti ranog učenja engleskog jezika za tečniji i bolji izgovor blizak onom izvornih govornika. Kao što je i prethodno spomenuto, ispitanici se osvrću i na dugoročne pozitivne učinke dvojezičnosti poput pružanja mogućnosti svom djetetu za bolje snalaženje u globaliziranom svijetu zbog veće dostupnosti informacija i sposobnosti sporazumijevanja s većim brojem ljudi i medija što je vidljivo već u ranoj dobi (TV, crtici, glazba...)

Od negativnih utjecaja dvojezičnosti, ispitanici najčešće navode miješanje dvaju (ili više jezika) koje dijete istovremeno uči, što dovodi do općenite zbunjenosti, nesigurnosti pa tako i preopterećenosti djeteta. Zbog svih tih osjećaja koji se mogu događati u dvojezičnom djetetu, ispitanici su mišljenja da dvojezično dijete ponekad kasnije progovori, ima siromašniji vokabular, teže uspostavlja komunikaciju zbog previše procesa koji se odvijaju u mozgu odjednom, pa mu tako treba i više vremena za odgovor što može dovesti do frustracija i umora djeteta, a naposljetku i do osjećaja odbojnosti jezika. Ispitanici također navode da se zbog dvojezičnosti događa kontaminacija materinjeg jezika, tj. nedovoljno znanje materinjeg jezika u pojedinoj razvojnoj fazi, a rijetki su i oni koji govorne poteškoće povezuju s ranim učenjem stranog jezika.

Ukupno gledajući, možemo zaključiti da od 117 ispitanika velika većina ima općenito pozitivan stav prema ranom učenju engleskog jezika, tj. ranoj dvojezičnosti.

5.4. Zadovoljstvo roditelja programom ranog učenja engleskog jezika u koji je njihovo dijete uključeno.

Tablica 6. Zadovoljstvo ispitanika programom ranog učenja engleskog j. u koji je njihovo dijete uključeno

Je li program učenja jezika kojeg pohađa Vaše dijete zadovoljio Vaša početna očekivanja?	<i>f</i>	%
Uopće	2	1.2%
Samo u manjoj mjeri	3	1.8%
Prilično	20	12.2%
Uglavnom	55	33.5%
U potpunosti	84	51.2%

Analizom Tablice 6. možemo zaključiti da je više od polovice ispitanika u potpunosti zadovoljno programom engleskog jezika u koji je njihovo dijete rane ili predškolske dobi

uključeno, a i vrijednost aritmetičke sredine pokazuje vrlo visoku stopu odgovora koja se priklanja pozitivnoj strani Likertove ljestvice (M=4.32, SD=0.85).

5.5. Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog jezika u koji je njihovo dijete uključeno.

Postoji pretpostavka da samim očekivanjima roditelji utječu na uspješnost svoje djece o čemu govore autori Marcus i Corsini (1978), na temelju rezultata svog istraživanja provedenog na četverogodišnjacima i njihovim roditeljima.

Tablica 7. Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog j. u koji je njihovo dijete uključeno

Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog u koji je njihovo dijete uključeno – stupanj osobnog slaganja	U potpunosti se ne slažem (f)	Uglavnom se ne slažem (f)	Niti se slažem niti se ne slažem (f)	Uglavnom se slažem (f)	U potpunosti se slažem (f)	M	SD
Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u razumijevanju	/	/	4	28	132	4.78	0.47
Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u govoru	/	/	3	35	126	4.75	0.48
Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog u koji je njihovo dijete uključeno – stupanj odnosa	U potpunosti se ne odnosi na mene (f)	Uglavnom se ne odnosi na mene (f)	Niti se ne odnosi niti se odnosi na mene (f)	Uglavnom se odnosi na mene (f)	U potpunosti se odnosi na mene (f)	M	SD
Volio/voljela bih da dijete od rane dobi pokazuje naznake dvojezičnosti	2	5	44	47	66	4.04	0.95

Nekim od pokazatelja očekivanja roditelja od programa engleskog u koji je njihovo dijete uključeno se mogu smatrati njihovi odgovori na tvrdnje *Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u razumijevanju*, *Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u govoru*, kao i stupanj odnosa u pitanju broj 15: *Volio/voljela bih da dijete od rane dobi pokazuje naznake dvojezičnosti*. Analizom frekvencija odgovora na te tvrdnje, jasno je da se ispitanici slažu s tim tvrdnjama u vrlo visokom stupnju, dakle sve tri se mogu smatrati njihovim očekivanjima. *Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u razumijevanju* (M=4.78, SD=0.47), *Dijete će kroz igru usvojiti osnovne*

pojmove engleskog jezika u govoru ($M=4.75$, $SD=0.48$), *Volio/voljela bih da dijete od rane dobi pokazuje naznake dvojezičnosti* ($M=4.04$, $SD=0.95$).

Kako je i vidljivo iz *Tablice 7.*, na skali procjene o tome odnosi li se tvrdnja *Volio/voljela bih da dijete od rane dobi pokazuje naznake dvojezičnosti*, 40% ($f=66$) ispitanika odabralo je najviši pozitivni stupanj, tj. *u potpunosti se odnosi na mene*. Iako autori poput Baždarić (2015) tvrde da se cilja na dvojezičnost ukoliko se jezik uči od rane dobi, prema provedenom istraživanju se ipak može zaključiti da to ni ne mora biti slučaj, nego motivi za učenjem stranog jezika u ranoj dobi mogu biti i van onih za postizanjem dvojezičnosti kod djeteta. S druge strane, da se pribroji dio ispitanika koji su također odabrali relativno visok pozitivan stupanj kao odgovor na ovo pitanje (*uglavnom se odnosi na mene*), dolazimo do brojke koja ipak uključuje većinu ispitanika (69%, $f=113$). Tako možemo zaključiti da iako ispitanicima, u ovom slučaju roditeljima djece koja uče engleski u ranoj dobi (do 6 godina), rana dvojezičnost njihovog djeteta možda nije primarni motiv za uključivanje djece u istu aktivnost, definitivno imaju pozitivan stav prema istoj pojavi (što je zaključeno i zadatkom 3), ukoliko bi do nje kod njihove djece došlo.

6. Zaključak

Iako razni autori (Krashen, 1982; Prebeg-Vilke, 1991; Medved Krajnović, 2010) različito dijele procese usvajanja drugog, tj. učenja stranog jezika, rezultati istraživanja (Petrović, 2002) znanja drugog jezika djece koja ga uče od rane dobi pokazuju da usvajanje drugog jezika prirodnim putem i u prirodnoj sredini gotovo uvijek dovodi do dvojezičnosti i da dijete od znanja dodatnog jezika dugoročno može samo profitirati. Mnogi su teoretičari jezika od samih početaka svojih istraživanja govorili o učenju jezika u ranoj dobi. Jedan od njih, Piaget, tvrdi da djeci pogotovo u predoperacijskom razdoblju (18 mjeseci – 7 godina) u korist ide učenje stranog jezika jer imaju veliku jezičnu sposobnost, pogotovo onu reprodukcijisku, a zavidljenost odraslih godi njihovoj egocentričnosti. Nadalje, Vygotsky smatra da je primarna funkcija govora socijalna na način da ga se koristi primarno za priopćavanje, dok se Skinnerove postavke biheviorističke teorije vezane uz učenje jezika prihvaćaju samo za liječenje jezičnih anomalija. Doprinos Noama Chomskog najveći je zbog opisivanja postavki unutarnjeg generatora jezika, dok Lenneberg najviše pažnje pridaje biološkim faktorima pri učenju jezika uz postavljanje kritičnog perioda. Michael Long taj isti period naziva osjetljivi period, no ne opisuje ga toliko rigorozno koliko Lenneberg, pa tako postoje jaka i slaba hipoteza kritičnog perioda, a obje govore o većoj ili manjoj sposobnosti usvajanja novog jezika nakon određene dobi.

Obitelj, vršnjaci i motivacija za učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi izdvojeni su kao neki od ključnih čimbenika u procesu usvajanja drugog i učenja stranog jezika. Obitelj i vršnjaci su općenito primarna okolina djeteta rane i predškolske dobi, a motivacija je psihički proces koji je pokretač uspješnog učenja. Iako prema Vrhovac (2002), djeca generalno nisu motivirana za učenje stranog jezika, postoje brojni vanjski faktori koji ih na to potiču (ili suprotno, ne potiču). Ipak, sa 7 godina starosti, počinje se razvijati jezična svjesnost, pa tako i osobna (ne)motivacija za daljnje učenje jezika. Velik utjecaj na dijete ima i nastavnik stranog jezika te atmosfera grupe u kojoj se uči. Silić (2007) i brojni drugi ističu važnost kompetentnosti nastavnika, i to kako na jezičnom polju, tako i na onom u radu s djecom rane dobi. Drugim riječima, bez poznavanja dječje psihologije nema uspješnog poučavanja jezika. Rano učenje jezika ima svoje pobornike i protivnike, pa se tako često nailazi na rasprave oko pravovremenog početka učenja stranog jezika. Čini se da što raniji početak pogoduje znanju jezika bez stranog naglaska, manjoj inhibiranosti strahovima ili prošlim neuspjesima. Sam proces učenja je u mlađoj dobi prirodniji zbog pristupa urođenom

jezičnom mehanizmu, a i zbog sadržaja kojem se mlađa djeca izlažu. S druge strane, oni koji se tome protive, govore da ništa nije dokazano niti mora uvijek biti slučaj (Mihaljević Dijgunović, 2002).

Postoji metoda koja posebno promovira rano učenje engleskog jezika i djeluje diljem svijeta, a bazirana je na Suzuki metodi ranog prirodnog učenja glazbe prije znanja čitanja nota. Isti princip primjenjuje se i na učenju engleskog bez prethodnog znanja čitanja. Velik naglasak u Helen Doron metodi je na prirodnom okruženju, zornom prikazu, što većoj izloženosti jeziku i izvan vremena trajanja tečaja, neupotrebi materinjeg jezika, implicitnom podučavanju gramatike i sl. Najranijim učenjem dvaju (ili više) jezika nesumnjivo se postiže dvojezičnost, i to ona koja se naziva simultanom jer se jezici uče istovremeno od rođenja. Postoji i sukcesivna dvojezičnost, a događa se u situaciji izlaganja djeteta drugom jeziku nakon treće godine života. Istraživanja (Lajoš Genc, 1981 prema Prebeg-Vilke, 1991) pokazuju da u predškolskoj dobi jednojezična djeca pasivno prepoznaju veći opseg vokabulara, no do desete godine života više nema razlike među dvojezičnom i jednojezičnom djecom. Općenito je rašireno mišljenje da dijete neće naučiti materinji jezik ako od rane dobi počne učiti i strani jezik, no dugoročno se pokazalo da dijete samo može profitirati na drugim, bitnijim poljima kao što su općenito znanje, mišljenje, konceptualizacija, simbolizacija i na sličnim kognitivnim procesima iako u ranoj dobi može pokazivati zaostajanja u početku govora.

Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako je čest motiv roditelja da svoje predškolsko i mlađe dijete uključe u program učenja engleskog jezika upravo taj što i sami smatraju da je znanje stranih jezika bogatstvo, što automatski ukazuje na činjenicu da su roditelji ti koji u toj dobi odlučuju o aktivnostima djeteta. Roditeljski motiv koji se također pokazao kao vrlo učestali je i taj da dijete lakše usvoji strani jezik u prvom razredu osnovne škole, ali i da mu se olakša učenje jezika kasnije. Nadalje, razvoj socijalnih kompetencija je vrlo naglašen kao motiv, budući da se prilikom učenja engleskog djeca druže u malim skupinama, uče brojne socijalne vještine poput čekanja svog reda, održavanja mira među drugom djecom, kontroliranja svojih aktivnosti i potreba i slično. Roditelji su se u velikoj mjeri također slagali s motivom da treba učiti engleski jer je Hrvatska dio Europske Unije, što pokazuje svjesnost ispitanika o važnosti engleskog jezika kao jezika internacionalne organizacije. Od ostalih motiva ponuđenih u anketnom upitniku, ispitanici su se relativno često slagali s tvrdnjom *Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem* ($M=3.56$, $SD=1.42$). Ipak, čini se da bi se naglasak mogao više staviti na djetetovo

slušanje želja i motiva, budući da je motivacija jako bitan faktor u uspješnosti u pojedinoj aktivnosti. Ispitanici istraživanja generalno se nisu slagali s zadnje dvije tvrdnje o dovoljnosti redovnog školskog sustava za učenje engleskog jezika ($M=1.88$, $SD=0.96$) i s onom da školu stranih jezika mogu zamijeniti i mediji ($M=2.01$, $SD=0.93$) pa možemo zaključiti i da ispitanici cijene programe engleskog jezika u koje su njihova djeca uključena i generalno su istima zadovoljni. Što se tiče razlike motiva s obzirom na spol, dob, završeni stupanj obrazovanja i veličinu mjesta življenja, ona se nije pokazala značajnom.

7. Popis literature

1. Bagarić, V. (2002), Jezična kompetencija učenika u ranom učenju njemačkoga kao stranoga jezika. U: Vodopija, I. (Ur.) *Dijete i jezik danas*, Osijek: Visoka učiteljska škola, 205-217.
2. Baždarić, T. (2015), *Obitelj pred izazovima dvojezičnosti: zablude i istina o učincima istovremene dvojezičnosti na djecu i obitelj*. *Acta Iadertina* 12(1): 1-15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190121> (6.5.2020.)
3. Doron, H. (2011), *The Music of Language – An Inside Look at Helen Doron Early English*. London: Helen Doron Educational Group.
4. Dudaš, G. (2002), Bilingvizam u djece. U: Vodopija, I. (Ur.) *Dijete i jezik danas*, Osijek: Visoka učiteljska škola, 139-147.
5. Griva, E., Chouvarda, P. (2012), Developing Plurilingual Children: Parents' Beliefs and Attitudes towards English Language Learning and Multilingual Learning. *World Journal of English Language*, 2 (3): 1-13. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/272657640_Developing_Plurilingual_Children_Parents'_Beliefs_and_Attitudes_towards_English_Language_Learning_and_Multilingual_Learning (30.05.2020.)
6. Jasika Cvek, M. (2016). Rano učenje stranog jezika kod djece predškolske dobi, Završni rad, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:384283> (30.05.2020.)
7. Knežević, Ž., Šenjeg Golub, A. (2015), Stav roditelja prema učenju stranih jezika kao jedan od čimbenika razvoja višejezičnosti u učenika. *Napredak*, 156 (1-2): 151-168.
8. Krashen, S. (1982), *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/242431410_Principles_and_Practice_in_Second_Language_Acquisition/link/5e0a19f8a6fdcc28374ac606/download (30.05.2020.)

9. Marcus, T., Corsini, D. (1978), *Parental Expectations of Preschool Children as Related to Child Gender and Socioeconomic Status*. *Child Development* 49(1): 243-246. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/1128618?seq=1#metadata_info_tab_contents (6.5.2020.)
10. Medved Krajnović, M. (2010), *Od jednojezičnosti do višejezičnosti: Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom*. Zagreb: Leykam international.
11. Mihaljević Djigunović, J. (2002), Učenje stranoga jezika u ranoj školskoj dobi. U: Vodopija, I. (Ur.) *Dijete i jezik danas*, Osijek: Visoka učiteljska škola, 148-155.
12. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011), *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH*, Zagreb.
13. Petrović, E. (2002), Kako učiniti nastavu stranih jezika s mlađom djecom još uspješnijom. U: Vodopija, I. (Ur.) *Dijete i jezik danas*, Osijek: Visoka učiteljska škola, 139-148.
14. Petrović, E. (2004), *Kratka povijest ranog učenja stranih jezika, osječka iskustva*. *Život i škola* 12(2): 24-32. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=40180 (6.5.2020.)
15. Prebeg-Vilke, M. (1991), *Vaše dijete i jezik – materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Silić, A. (2007), *Prirodno učenje stranog (engleskog) jezika djece predškolske dobi*. Zagreb: Mali profesor.
17. Statistički ljetopis (2006), Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 33
18. Vrhovac, Y. (2002), Govor i razgovor u hrvatskom projektu "Istraživanje procesa učenja/usvajanja stranoga jezika u ranoj dobi" (1991.-2001. g.). U: Vodopija, I. (Ur.). *Dijete i jezik danas*, Osijek: Visoka učiteljska škola, 127-138.
19. Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (2012), *Narodne Novine*, Zagreb.

8. Popis tablica i popis slika

<i>Slika 1.</i> Struktura ispitanika s obzirom na spol (<i>N</i>).....	16
<i>Slika 2.</i> Struktura ispitanika s obzirom na dob (<i>N</i>)	17
<i>Slika 3.</i> Struktura ispitanika prema stručnoj spremi (<i>N</i>)	18
<i>Slika 4.</i> Struktura ispitanika prema veličini mjesta življenja (<i>N</i>).....	20
<i>Tablica 1.</i> Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina	22
<i>Tablica 2.</i> Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na dob roditelja.....	26
<i>Tablica 3.</i> Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na spol roditelja.....	29
<i>Tablica 4.</i> Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na stručnu spremu roditelja.....	32
<i>Tablica 5.</i> Stupanj slaganja roditelja s mogućim motivima upisa u program engleskog jezika svog djeteta do 6 godina s obzirom na broj stanovnika u mjestu življenja roditelja.....	36
<i>Tablica 6.</i> Zadovoljstvo ispitanika programom ranog učenja engleskog j. u koji je njihovo dijete uključeno.....	44
<i>Tablica 7.</i> Očekivanja roditelja od programa ranog učenja engleskog j. u koji je njihovo dijete uključeno.....	45

9. Prilog

ANKETNI UPITNIK – UČENJE ENGLSKOG JEZIKA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI: RODITELJSKA MOTIVACIJA I ISKUSTVO

Dragi roditelji,

ovaj upitnik se provodi u svrhu istraživanja za diplomski rad „Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi: roditeljska motivacija i iskustvo“. **Molimo Vas da ispunjavate upitnik samo ako imate barem jedno dijete do 6 godina starosti koje je uključeno u nekakav oblik programa učenja engleskog jezika.** Upitnik je anoniman i dobiveni rezultati će se koristiti isključivo za navedeno.

Hvala Vam na suradnji,

Adriana Janković

1. Spol roditelja?

M Ž

2. Dob roditelja?

- a) manje od 20
- b) od 21 do 30
- c) od 31 do 40
- d) više od 40

3. Koja je Vaša stručna sprema?

- a) NŠS
- b) SSS
- c) VŠS
- d) VSS

4. Koliko stanovnika ima mjesto iz kojeg dolazite?

- a) do 5 000 stanovnika
- b) od 5 000 do 10 000 stanovnika
- c) od 10 000 do 50 000 stanovnika
- d) od 50 000 do 100 000 stanovnika

e) od 100 000 do 500 000 stanovnika

f) više od 500 000 stanovnika

5. Susrećete li se svakodnevno s engleskim jezikom u svom poslu, svakodnevnom životu?

DA

NE

6. Biste li voljeli da ste se kroz dosadašnji život više mogli posvetiti učenju engleskog jezika?

DA

NE

7. Moje znanje engleskog jezika je dovoljno i ne treba mi daljnje usavršavanje.

a) u potpunosti se ne odnosi na mene

b) uglavnom se ne odnosi na mene

c) niti se ne odnosi niti se odnosi na mene

d) uglavnom se odnosi na mene

e) u potpunosti se odnosi na mene

8. Navedite koliko godina ima/ju Vaš/e dijete/djeca?

***NAPOMENA:* Molim Vas da na sljedeća pitanja odgovarate imajući na umu svoje dijete do 6 godina starosti.**

9. Ima li Vaše dijete mogućnost pohađanja engleskog jezika u jaslicama/vrtiću (ako ide u vrtić)?

a) DA

b) NE

c) Dijete mi ne pohađa jaslice/vrtić

10. Smatram da na uključivanje i odabir neke slobodne aktivnosti najveći utjecaj imaju:

a) Roditelji

b) Dijete samo

c) Vršnjaci

d) Drugo (navedite) _____

11. Na sljedećim tvrdnjama označite (X ili neki drugi simbol) razinu osobnog slaganja sa svakom od njih od 1 do 5, gdje je 1 – u potpunosti se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem.

	1	2	3	4	5
a) Važno je da dijete pohađa engleski zbog razvijanja socijalnih kompetencija					
b) Važno je da dijete pohađa engleski jer smo dio Europske Unije					
c) Važno je da dijete pohađa engleski zbog lakšeg usvajanja stranog jezika u prvom razredu osnovne škole i kasnije					
d) Znanje stranih jezika je bogatstvo					
e) Važno je da dijete pohađa engleski kad samo pokazuje interes i želju za učenjem					
f) Najučinkovitiji način učenja engleskog je kroz igru					
g) Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u razumijevanju					
h) Dijete će kroz igru usvojiti osnovne pojmove engleskog jezika u govoru					
i) Dovoljan je redovni školski sustav i obrazovanje što se tiče znanja engleskog jezika					
j) Školu stranih jezika i konkretno učenje engleskog u nekoj ustanovi, danas mogu zamijeniti i mediji					

12. Je li program učenja jezika kojeg pohađa Vaše dijete zadovoljio Vaša početna očekivanja?

- a) uopće
- b) samo u manjoj mjeri
- c) prilično
- d) uglavnom
- e) u potpunosti

13. Biste li nešto promijenili u ponuđenom programu učenja engleskog jezika?

a) da (navesti što)

b) ne

14. Možete li navesti neke pozitivne i neke negativne utjecaje bilingvalnosti/ dvojezičnosti¹⁴ u ranoj dobi?

Pozitivno: _____

Negativno: _____

15. Volio/voljela bih da dijete od rane dobi pokazuje naznake dvojezičnosti.

- a) u potpunosti se ne odnosi na mene
- b) uglavnom se ne odnosi na mene
- c) niti se ne odnosi niti se odnosi na mene
- d) uglavnom se odnosi na mene
- e) u potpunosti se odnosi na mene

¹⁴ bilingvalnost ili dvojezičnost predstavlja sposobnost pojedinca, grupe ili naroda da koristi dva jezika bez vidljive razlike u sposobnosti komunikacije

16. Prema Vašem mišljenju, kada dijete treba uključiti u neku dodatnu aktivnost vezanu uz engleski jezik?

- a) 0 – 3 godine
- b) 4 - 5 godina
- c) 6 - 7 godina
- d) U nižim razredima osnovne škole (1.- 4. razred)
- e) U višim razredima osnovne škole (5.- 8. razred)
- f) Nema potrebe uključivanja djeteta u dodatne aktivnosti, dovoljna je redovna škola

17. Prema Vašem mišljenju, koliko često se djeca trebaju uključivati u dodatne aktivnosti vezane uz engleski jezik?

- a) Svakodnevno
- b) 1-2 puta tjedno
- c) 3-4 puta tjedno
- d) 1-2 puta mjesečno
- e) Nema potrebe uključivanja djeteta u dodatne aktivnosti

18. Smatrate li da je Vaše dijete u pravilnoj mjeri opterećeno slobodnim aktivnostima (aktivnosti osim redovnog vrtića/predškole)?

- a) Da, dovoljno je
- b) Ne, previše je, treba smanjiti
- c) Puno je, ali on/a to može

19. Slaže li se Vaša šira obitelj s djetetovim učenjem engleskog jezika u ranoj dobi?

- a) Da, podržavaju
- b) Ne, ismijavaju
- c) Ni da ni ne, neutralni su, ne komentiraju

Hvala Vam na sudjelovanju!

Sažetak

Učenje engleskog jezika u ranoj i predškolskoj dobi: Roditeljska motivacija i iskustvo

Engleski jezik je nesumnjivo najrašireniji jezik današnjeg globaliziranog svijeta, najviše zbog informatizacije društva. Budući da je za samo rukovanje tehnologijom, pa i za obrazovanje, zapošljavanje, i općenito za komunikaciju s ljudima iz drugih zemalja neophodan, automatski se nameće pitanje pravodobnog početka učenja engleskog jezika. Učenje jezika kao jedne od prvih vještina koje dijete od najranije dobi mora savladati, od samih se početaka lingvistike pokušavalo objasniti, teoretizirati i shvatiti. Kao i učenje materinjeg jezika, tako i svakog drugog ili stranog jezika, ostalo je na pojedinim poljima nerazjašnjeno i u pluralizmu teorija. Na roditelje se tako ponudom raznih aktivnosti za djecu rane dobi stavlja dodatan teret i odgovornost, budući da postoje i pobornici i protivnici ranog učenja engleskog jezika. Roditeljski motivi upisa djece u programe engleskog jezika koji se u ovom radu izdvajaju su pozitivni stavovi samih roditelja prema engleskom kao stranom jeziku, shvaćanje važnosti ranog učenja engleskog jezika i profitiranje njihove djece na polju socijalne kompetencije, svjesnost roditelja o nedostatnosti učenja engleskog jezika u redovnom obrazovnom sustavu ili pomoću medija. Budući da je ispitivanje kvantitativnog tipa, cilj je bio provjeriti slaganje roditelja djece rane i predškolske dobi s navedenim motivima, ispitati njihova očekivanja i zadovoljstvo programom engleskog jezika te stavove o dvojezičnosti. Ispitanici su se u očekivanoj mjeri i redosljedu slagali s navedenim motivima, a značajne razlike motiva prema sociodemografskim karakteristikama (spol, dob, završen stupanj obrazovanja, veličina mjesta življenja) nije bilo.

Ključne riječi: *engleski jezik, rano učenje engleskog jezika, roditeljska motivacija*

Abstract

Early and Preschool English Language Learning: Parental Motivation and Experience

The English language is undoubtedly the most widely spread and the most widely used in the modern informatics world. In order to handle technology successfully and to communicate with people from other countries as well as for education and employment, the knowledge of English language is required. Consequently, the question that poses itself is the question of the right age to start learning this language. Language learning as one of the first skills that a young child has to master has been theorised about since the beginnings of linguistics. As mother tongue learning, foreign language learning has in some aspects remained unexploited and pluralistically explained. In such a pluralistic situation, where there are both supporting and opposing sides to early foreign language learning, parents experience doubts when trying to decide in which activities to enrol their children. In this paper, some of parents' motives to enrol their young children into early English language learning are parents' positive attitudes towards English as a foreign language, realising the importance of early English language learning and the benefits their children receive from it, both on the social field and cognitive. Moreover, parents' awareness of regular schools' insufficiency concerning English language learning, as well as language learning solely through media input, has led numerous parents to enrol their children into additional English language learning. Since this research is based on quantitative analysis, the objective was to check the examinees' agreement with some of the potential motives, as well as their expectations and content with the programme their child is enrolled into and their attitudes about bilingualism. The level and order of motives, as well as the parents' correspondence, was expected and there was no significant difference among the sociodemographic characteristics (gender, age, education degree, living place size).

Keywords: early English language learning, English language, parental motivation